ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXI — Број 404
Субота, 26 септембар 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

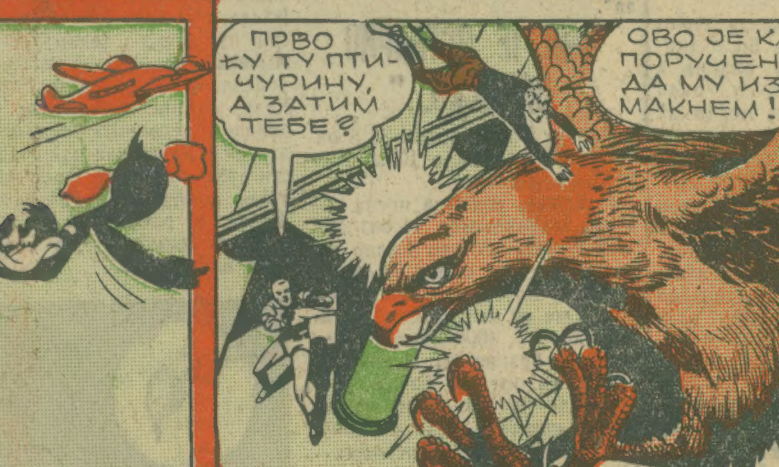

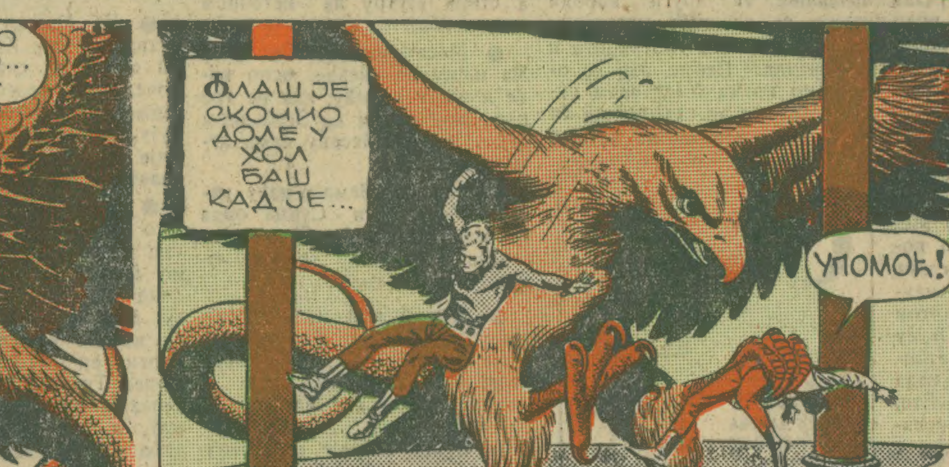

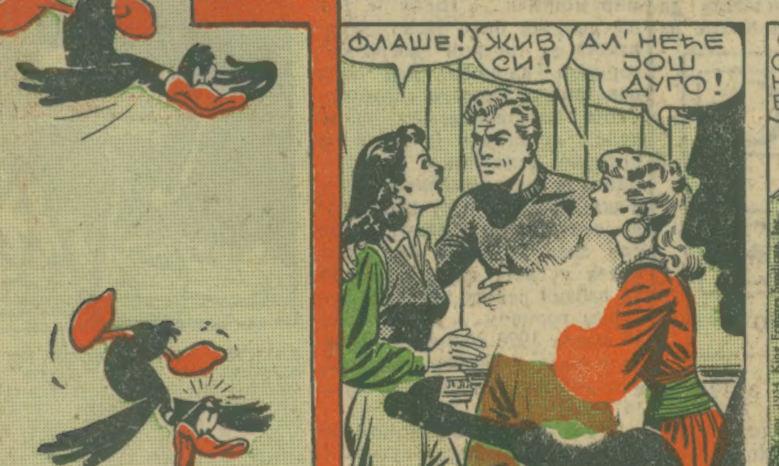

У овом броју:

Т. 14/59

ЧОВЕК И СВЕМИР

РАКЕТА: ОД ЛЕГЕНДЕ ДО СТВАРНОСТИ

Вековни сан човека да путује кроз васиону и да посети друга небеска тела приближава се гигантским корацима своме остварењу.

Где и када се зачео овај вековни сан тешко је рећи. Међутим, зна се да је човек још у праскозорје своје историје маштао о томе да посети Месец и звезде да би решио њихове тајне. Познато је да су стари Кинези, Грци, Арабљани и други народи Старога века бацали поглед у свемир и покушавали, оскудним средствима, да реше његове тајне.

РАКЕТЕ СУ СЕ УПОТРЕБЉАВАЛЕ НА СВЕЧАНОСТИМА И ПРОСЛАВАМА У КИНИ У 13 ВЕКУ. ЊИХОВА ПУТАЊА НИЈЕ БИЛА ПРАВИЛНА, НИСУ МОГЛЕ ДА СЕ КОНТРОЛИШУ, А ЛЕТЕЛЕ СУ СВЕГА НЕКОЛИКО СТОТИНА МЕТАРА.

Данас је то интересовање променило свој смисао. Док је некада човек маштао о томе да „просто посети" друга небеска тела, сада се од таквих посета очекује много више, јер ће то науку и њену примену у животу подигнути на незапамћене висине.

У овом напису укратко ћемо изнети неке занимљивости о ракетама и о Месецу.

☆

Иако људи данас располажу великим бројем историских докумената немогуће је тачно одредити када се и где појавила „летећа ракета". Тачно је да она није творевина стваралачког генија једног човека, нити је створена у одређеном времену, него је плод многих проналазача, а њено остварење се развијало кроз много етапа, као и други велики изуми.

Данас се многи слажу да су источни народи открили барут ракете, топове и много штошта друго. Сматра се да су ракете пронашли Кинези. Од њих су их примили Арабљани у 13 веку, а од њих европске земље.

☆

Око 970 године наше ере кинески цар Тао Тсу замислио је једну комбинацију стреле и бамбусове трске, која је напуњена неким средством на бази шалитре. Цев се палила у моменту пуштања стреле.

☆

Ракета као оружје појавила се 1232 године. Браниоци града Каи Фунг Фуа пуштали су „стреле са летећом ватром" које су изазвале велики метеж у монголској коњици. Монголи су проклињали Кинезе, јер су им они својим оружјем доста јада задавали.

☆

Приликом опсаде града Каи Фунг Фуа, како хроника каже, Монголи су направили ходник од говеђих кожа који се протезао све до зидина града. Они су кроза њ неометано пролазили, поткопавали зидине и у њима правили шупљине у којима су се могли да задрже, надајући се да им Кинези не могу ништа. Али, како хроника бележи:

„На то је „гром који тресе небом" обешен о један ланац и спуштен низа зидине. Кад би дошао до шупљине где су били Монголи, распрснуо би се и побио људе и смрвио говеђе коже, па од њих ни трага не би остало. Опкољени Кинези у тој борби употребљавали су и „стрелице летеће ватре" на које би причврстили гориво. Стреле би полетеле и кад би пале на том би месту распршиле ватру на неколико корака унаоколо, којој се нико није смео да приближи, а Монголи су се јако плашили."

☆

Кинески мандарин Ван Ху, на прелазу 14 у 15 век, гради великог змаја са седиштем у средини. Он намерава да њиме полети, па испод седишта причвршћује 47 ракета, скупља 47 слугу и наређује им да истовремено потпале све ракете. Када су то учинили, змај се дигао у облаку дима, а кад се дим разишао, није било трага ни од змаја, ни од мандарина.

☆

У Европи се ракете појављују у 15 веку, где се у Италији и Француској употребљавају у ратне сврхе. После тога оне ишчезавају са ратног попришта, јер нису могле да одоле конкуренцији новог ватреног оружја и постају средство за празничне светковине.

☆

До средине 18 века многи су се у Европи трудили да усаврше ратну ракету. Али, тада Азија показује своје премућство над Европом. Наиме, Хајдар-Али султан од Мисореа оснива 1766 године одред бацача ракета у коме има 1200 људи. Доцније, 1782 године, његов син Типо Саиб повећава тај одред на 5.000 људи.

☆

Ово убилачко индиско оружје стварало је у оно време пустош где је дејствовало. Пуковник Виљем Конгрев приликом опсаде престонице Серингапатама добро је упознао индиске ракете, које су биле велико изненађење на пољу ратне технике тога доба. Конгрев одмах оснива радионицу за израду ракета у Вулвичу, које се употребљавају у рату 19 века.

☆

У октобру 1806 године енглеска ескадра употребила је новопроизведене ракете у борби против Булоње, на коју је бацила 200 ракета. Тада су изгореле три куће и оштећен велики број бродова. Следеће године Енглези су Копенхаген засули са 4.000 ракета. Ракете су се употребљавале и у рату против Америке, где су играле веома велику улогу.

☆

Француска је имала свој регуларни одред бацача ракета тек око 1815 године.

☆

Срби су у Првом устанку употребили ракете 1806 године када су нападали Шабац кога су држали Турци. Они су бацали ракете и стварали велику пометњу код Турака. Ове ракете је набавио Прота Матија Ненадовић у Бечу.

☆

Израда ракета у овом периоду све се више усавршава, али оне 1872 године уступају место пред прецизним топовима.

☆

У почетку овог века интересовање се поново развија. Истина, ракете које су у прошлости биле тако чувене, сада служе за друге сврхе: за вештачку ватру, за сигнализацију, против града или се помоћу њих пребацује дебело уже (паламар) са једног на други брод који тоне да би се привукао и људи спасли. Уствари, људи су сад осећали да треба почети све изнова. Широко поље нових опита је претстојало. Оригинални радови се појављују и указују на нове путеве, а усамљени истраживачи пишу велика дела, борећи се стално са финансиским тешкоћама. Астронаутичка истраживања дала су потстрек првим модерним радовима на изради ракета које данас све више парају нашу атмосферу и све дубље задиру у васиону.

ГОДИНАМА СЕ ПОМОЋУ СТРЕЛА-РАКЕТА ДОБАЦИВАЛО УЖЕ (ПАЛАМАР) БРОДОВИМА У ОПАСНОСТИ. НА ТАЈ НАЧИН СПАСЕНИ СУ МНОГИ ЉУДИ.

„ЧОВЕЧАНСТВО НЕЋЕ ВЕЧНО ОСТАТИ НА ЗЕМЉИ"

Ове речи изговорио је славни руски научник Константин Едуардович Циолковски, који се родио 5 септембра 1857 а умро 19 септембра 1935 године. За њега је речено:

„Он је први пионир младе науке — астронаутике... Он је уједно и први пионир астронаутике који је јавно рекао: четрдесет година радио сам на ракетама и све време био сам чврсто уверен да ће се на Марс летети у догледно време... Био је први човек на свету који је мислио на летилице израђене од метала, па је израдио и нацрте како треба да се оне направе... Он је као први истраживач прорачунао и ракету у космички простор..."

Свој први потпуни и руком написани рад од педесетак страница: „Истраживања космичког простора помоћу реактивних апарата" завршио је 1898 године, али је овај рад објављен тек 1903 године.

За ово његово дело речено је: „Овим делом је стварно започела повест технике ракетног лета".

Како је провео свој живот овај учитељ-генијални научник може се видети и из ових његових речи:

„Стомак ми је био пун црног хлеба, али глава ми је била пуна највеличанственијих снова и планова".

Тако је он говорио о свом животу када није имао ни двадесет година. Он је био „свој властити столар, бравар и механичар". Али он је био први научник-астронаутичар који је доживео признање за свој рад у својој отаџбини.

•

У велике пионире астронаутике убраја се и Роберт Годар, амерички научник.

„Циолковски је у мислима обрадио и описао проблематику ракете на погон са текућим горивом, Херман Оберт је прорачунао и на папиру конструисао такву ракету, а Годар ју је истовремено направио и она је стварно функционисала".

„ОН ЈЕ ОСТВАРИО ЗАМИСАО..."

Роберт Годар родио се 5 октобра 1882, а умро 10 августа 1945 године.

Неколико седмица после сахране Циолковског, 14 октобра 1935 године Роберт Годар завршио је низ опита са ракетама на погон текућим горивом. Оне су летеле 2000 метара у висину, 4000 метара у даљину, а брзина им је износила 850 километара на сат.

„Годар је био први истраживач ракета и први и једини пионир ракета у Америци... Он је веровао да је лет у свемир могућан... Њему је још од почетка било јасно да су ракете са текућим погонским горивом надмоћне над оним ракетама са чврстим горивом... Своје најважније, историско дело, практички је извео уз потпуно искључење јавности. Знало је свега неколико стручњака и они који су непосредно суделовали у раду... Он сам знао је да је био први човек у свету коме је успело да избаци ракету на погон текућим горивом... То је било 16 марта 1926 године.. Он је радио као и Циолковски, сам, без помоћи великих института".

После ове велике двојице на листи чувених астронаутичара ређају се и друга имена: Херман Оберт, В. Хоман, Робер Ено Пелтри и други неимари на пољу астронаутике, чију славу обасјава сјај научних достигнућа величанствене плејаде савремених совјетских научника који су ових дана успели да „ногом ступе на Месец".

МЕЂУНАРОДНА ГЕОФИЗИЧКА ГОДИНА ТРАЈАЛА ЈЕ 18 МЕСЕЦИ ОНА ЈЕ БИЛА ВЕЛИЧАНСТВЕНА МАНИФЕСТАЦИЈА МЕЂУНАРОДНЕ САРАДЊЕ. У ТОКУ САРАДЊЕ ПРЕДМЕТ ПРОУЧАВАЊА БИО ЈЕ МНОГОСТРУК: ЗЕМЉА, МОРЕ, АТМОСФЕРА, СУНЦЕ ... И СВЕМИР.

•

У вести, од 12 септембра, из Москве, која је као муња пролетела целим светом, објављено је да је испаљена друга совјетска космичка ракета у правцу Месеца. Као што је познато прва је испаљена 2 јануара 1959 године. Лансирана је у правцу Месеца, обишла је Месец и ушла у путању око Сунца.

•

Последњи степен ове друге вишеспратне космичке ракете тежак је 1511 килограма без горива. На ракети се налазе научне апаратуре за изучавање магнетског поља Земље и Месеца, радијације, космичке прашине, метеорита итд. Тежина научних апарата износи 392 килограма.

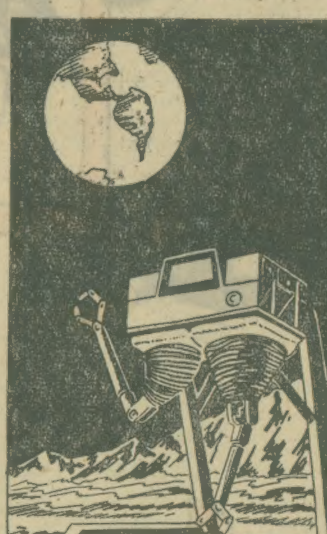
•

Дан доцније, у вести из Москве од 13 септембра објављено је: „Вечерас у 22 часа 0,2 минута и 24 секунде совјетска космичка ракета стигла је на површину Месеца".

•

Ове вести изазвале су велико узбуђење и у Совјетском Савезу и у целом свету:

„Овим је обележен први космички лет у историји са Земље на неко друго небеско тело, каже се у вести Таса... Ово претставља гигантски доказ напретка који су постигли совјетски научници и техничари, рекао је енглески научник Ловел... Упућивање совјетске космичке ракете на Месец претставља један од три највећа догађаја у историји човечанства, рекао је Ендрју Хели, бивши претседник Федерације астронаутичара и додао да у друга два највећа достигнућа спадају: лансирање првог вештачког сателита око Земље и ракете око Сунца, које су, такође дело совјетских научника".

ЕЛЕКТРОНСКИ РОБОТИ БИЋЕ ВЕРОВАТНО ПРВИ КОЈИ ЋЕ СТИЋИ НА МЕСЕЦ И ПЛАНЕТЕ. КОНТРОЛИСАНИ ПУТЕМ РАДИЈА, РОБОТИ СУ ВЕЋ ДАНАС ТОЛИКО САВРШЕНИ ДА НИСУ ДАЛЕКО ОД ЧОВЕЧЈИХ СПОСОБНОСТИ ШТО ЈЕ НАЈВАЖНИЈЕ НА ЊИХ НЕЋЕ УТИЦАТИ НИ ТЕМПЕРАТУРА, НИ РАДИЈАЦИЈА.

УОСТАЛОМ, ВИДЕЋЕМО...

Подаци о проучавању Месеца врло су стари. О њему су написани многи романи, приче и песме, а и безброј научних дела. Као тема обрађен је готово у свим правцима. Па и поред тога, многи научници не сматрају да су сви досадашњи подаци о Месецу потпуно тачни, а то поготову мисле научници савременог доба, када се нова научна сазнања нижу муњевитом брзином. „Сматра се... То су нагађања... То је вероватније... Уосталом, видећемо када једном посетимо Месец". Ето, те и сличне примедбе опрезних научника могу се наћи у њиховим делима.

У нашем листу ми смо објавили доста материјала о Месецу. Сада објављујемо неколико занимљивих ситница. Неке су и раније поменуте. Али зар многе ствари нисмо учили и знали, па смо их заборавили.

•

● Које је прва, а које је задња четврт Месеца? То можемо одредити на овај начин. Ако од једног врха Месечева српа повучемо замишљену праву линију, онда добијамо два слова латиницом: d и p. Слово d је почетно у француској речи dernier (задњи) то значи да је то задња четврт. Слово p је почетно слово у француској речи premier и то значи да је Месец у првој четврти. То је француско означавање. И други народи служе се сличним методима. Ми бисмо могли употребити и овај начин. Наиме, ако се окренемо према Месечевом српу и желимо да сазнамо да ли је то прва или задња четврт, онда треба да подигнемо десну и леву руку и растворимо палац и кажипрст. Месечев срп биће у првој четврти, ако је у облику раствореног палца и кажипрста десне руке, а у задњој четврти, ако је у облику растворених прстију леве руке. И француски и овај начин приказани су на цртежу. Ово правило важи за земље на северној полулопти, али не за све. За Аустралију је обрнут случај, јер се она налази на јужној полулопти. Близу екватора срп чекића је изврнут и личи на гондолу, па отуд у бајкама: „Чун Месеца". Млад Месец види се увече на западном делу неба, а стари ујутру на источном делу неба.

DERNIER
PREMIER
ЗАДЊА ЧЕТВРТ
ПРВА ЧЕТВРТ

● Месечево небо је црно. На њему се звезде јасно виде и дању и ноћу, али не трепере као звезде на Земљином небу, јер на Месецу нема атмосфере.

● Када се Земља нађе између Месеца и Сунца онда сунчани зраци пробијају са страна и стварају тамноцрвен прстен око Земље.

● Дан и ноћ на Месецу трају по 15 дана. Дан се смењује са ноћу оштро, без прелаза; нема оне дивне зоре и благог сутона као на Земљи. За време тог двонедељног дана Сунце загреје површину Месеца до 100—120 степени, а за време двонедељне ноћи она се охлади до око 150 степени испод нуле.

● Неки сликари приказују Месечев срп са роговима окренутим према Сунцу. То је погрешно! Месец добива светлост од Сунца, па његова испупчена страна мора бити окренута Сунцу, а не врхови српа.

● Месец мења свој нагиб у току кретања по својој путањи. Посматрајући га дуже времена, научници су успели да виде готово четири седмине његове површине, а три седмине никада се неће видети са Земље, док свемирско путовање не постане стварност.

● Пошто на Месецу нема атмосфере, то ће селенити (путници на Месец) морати да навуку специјалне заштитне оклопе у којима се одржава притисак какав влада на Земљи.

● На Месецу влада апсолутна тишина. Када би путници смели да скину оклопе и почели да разговарају, онда један другог не би могли да чују, јер нема гасовите материје за преношење звучних таласа.

● На турској застави као што знате има знак: Месечев срп и звезда. Ако се послужимо једним од она два наведена метода, онда видимо да ту заставу има држава која се налази на северној полулопти, јер је то задња четврт. Поред Турске, заставу са Месечевим српом и звездом имају и ове земље: Египат (срп са три звезде), Либија, Пакистан и Тунис. Ако погледате те заставе, видећете да су негде звезде уклопљене између кракова српа, а то је погрешно, јер се у природи звезда не може видети кроз Месец, него само ако је изван Месеца. И то ћете боље разумети кад погледате цртеж.

ДОБРО
ПОГРЕШНО

НЕНАДМАШНИ летачи...

Неки научници тврде да су инсекти најспретнији летачи у животињском царству. „Они лете по ваздуху око 200 милиона година. Током половине тог периода ваздух је био само њихов „јер још није било других живих бића". У вештини летења они превазилазе

слепе мишеве и птице, а у извесним случајевима надмашују и „летеће машине". Један авион може да лети и дуже и брже, али зато, например, једна обична мува располаже много већом способношћу маневрисања, него један авион на млазни погон.

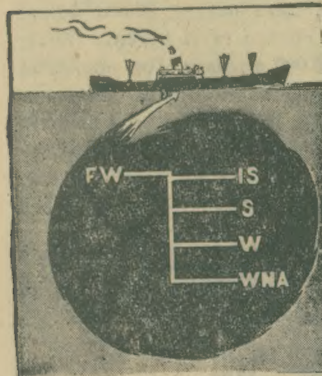
Инсекти су у стању да се упуштају и у изванредно дуге летове. Наравно, то могу само извесне врсте. Неки стручњаци, који проучавају живот инсеката, верују да лептир монарх (лептир са црним и на

ранџастим крилима) успева да прелети Атлантски Океан. Мисли се да пустињски скакавци прелећу стотине километара. Још једна занимљивост: по принципима аеродинамике бумбар не би могао да лети, али он ипак лети.

Ако нисте знали

Скраћенице на доњој слици претстављају такозване „Плимсолове ознаке". Пошто се газ једног брода мења према врсти воде по којој плови, доње ознаке могу се видети на многим бродовима. Оне означавају до које дубине газа

брод може да се товари у разним водама и да се сигурност пловидбе не доведе у опасност. **FW** (на енглеском Fresh Water — свежа вода) означава границу за пловидбе у слатким водама. **IS** означава Индиски Океан лети. **S** означава лето. **W** означава зиму. **WNA** значи: „зима у Северном Атлантику".

ПРВА »несрећа«

Године 1783 браћа Монголфје, Французи, успели су да се подигну у ваздух у балону који је био испуњен топлим ваздухом. Попели су се на висину од 558 метара. Потхват је посматрало мноштво света. У корпи балона налазили су се поред путника још и: петао, овца и патак. Лет је трајао 8 минута. Спуштање се обавило без икаквих незгодних

последица, једино се петао сударио са овцом и сломио једно крило.

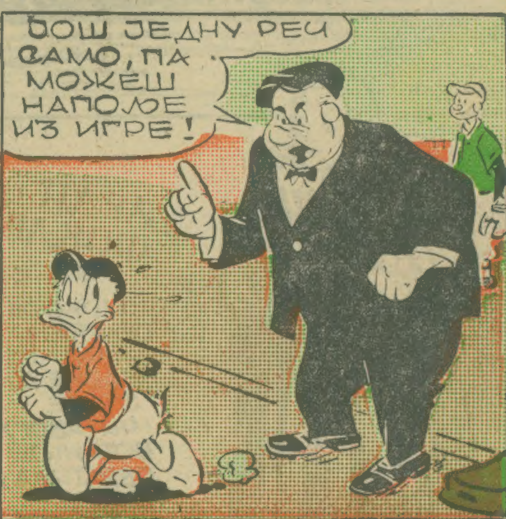

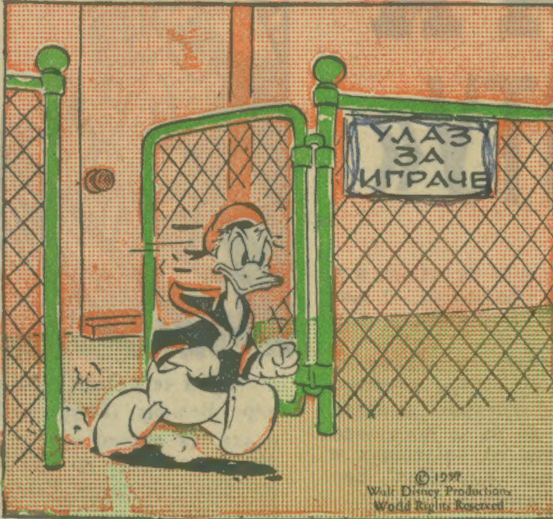

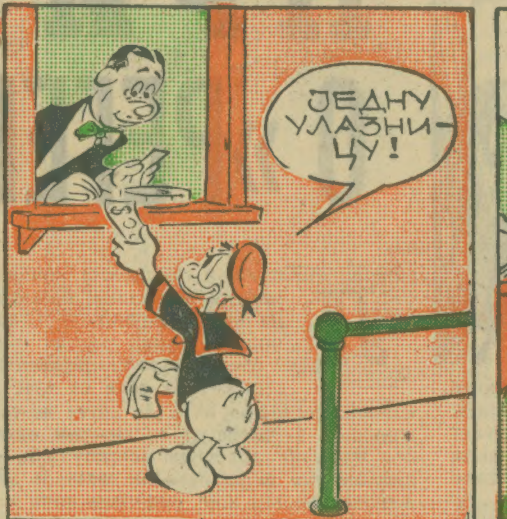

ЧУДЕСНЕ ВИОЛИНЕ ИЗ ЛИБИЈА

На такмичењу мајстора-градитеља виолина у Познању (Пољска) приказано је 130 најбољих виолина направљених у 17 разних европских земаља. Прва награда додељена је Јозефу Ваври, најбољем чешком градитељу виолина, из Либија, другу је добио један француски мајстор, а трећу и пету су с ојили такође Чеси: Јозеф Пецл и Алберт Ланг. У Либију је за себе поручио виолину и чувени светски виолиниста Давид Ојстрах.

*

Либи је данас центар у коме се производе најбоље виолине на свету. Налази се недалеко од чешко-немачке границе. У његовој чувеној радионици „Кремони" употребљава се дрво платана из Карпата и борова из Чешке. Свака виолина произведена у Либију добија нарочиту диплому. Најјевтиније виолине стају око 10.000, а најскупље преко 400 хиљада динара.

*

Радници и мајстори плаћају се по комаду а добијају премије за квалитет. Многи стручњаци сматрају да најбоље виолине из Либија не заостају по квалитету за виолинама древних мајстора Страдиваријуса, Гварнеријуса и других. Најскупоценија виолина из Либија била је власништво чувеног чехословачког виолинисте Јана Кубелика и вредела је осам милиона динара.

По мишљењу мајстора Вавре тајна добре виолине зависи од каквоће дрвета, боје, лака, а највише од прецизности њене израде коју је само ручни рад у стању да доведе до савршенства.

Данас се у Либију сваког месеца производи око 2.000 виолина, гитара, мандолина, виолончела и контрабаса.

Ретка »домаћа« животиња

Најстарија „домаћа" животиња у Шведској, како тамо причају је једна јегуља која већ 59 година живи код породице Олафа А ерсона, у Штафсингену. Упркос велике старости она је здрава и веома живахна. Слуга деде садашњег домаћина уловио је ову јегуљу у оближњем језеру и пустио је у једно мало језеро на имању ове породице. Пре 14 година јегуља је била дебела као мишица јако развијеног човека.

Неки мисле...

Осим Сунца и Месеца, Венера је најсветлија тачка на небу. Неки научници кажу да она даје толику светлост да чак ствара и сенке на Земљи.

Некада се види и у подне. Неки сматрају да су људи који су тврдили да су видели такозване летеће тањире, уствари, видели планету Венеру која се види често веома добро.

РИПЛИ

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

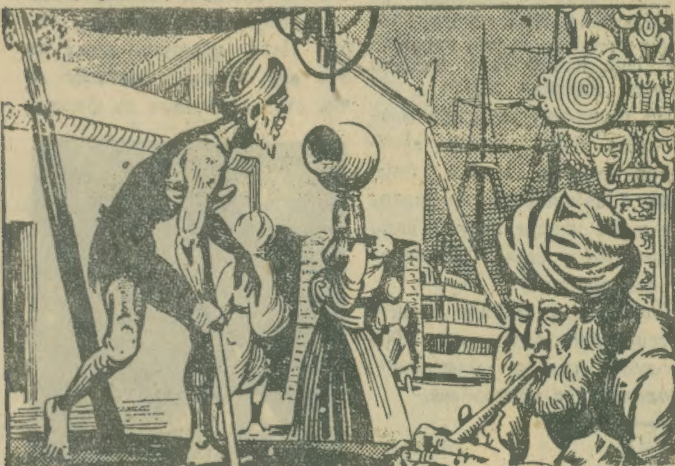
ПРИЧА О »РЕГЕНТУ«

Лепота и сјај драгог камења нашли су одјека и у многим легендама, бајкама и предањима. О њима пишу Плиније — Старији, Оскар Вајлд, Куприн и други.

Многи чувени дијаманти имају занимљиву историју. За неке се чује да су сасвим случајно нађени: негде крај пута, за друге да су их појединци плаћали животом, за треће да су свакоме ономе ко их је поседовао без изузетка доносили несрећу итд. Један од најлепших и најсјајнијих дијаманата на свету је „Регент" или „Пит". Ево његове повести која умногоме личи и на легенду.

Крајем 17 столећа поверовало се да су стара лежишта дијаманата у Индији, која су позната од памтивека, сасвим исцрпена. У њима су се тада могли наћи само ситни камичци мале вредности. Стража на излазима из рудника дијаманата није више била строга, а нису ни робови детаљно претресани као некад. Чувени индиски рудник Партеал био је готово напуштен. Један парија, по имену Кришма Корот, замолио је власника Партеала да му изда дозволу да се настани крај обале реке која је текла у непосредној близини. Пошто је добио дозволу, почео је да лови и продаје рибу радницима који су у руднику били још запослени. Једнога дана извлачећи мрежу, док је јадиковао над својом несрећном судбином сиромашног рибара, он спази неки необичан предмет. То је био овећи дијамант, сав облепљен блатом.

Узбуђен, Индус је већ почео да замишља себе као најбогатијег човека на свету. Опрао је камен и измерио га. Сазнао је да има 410 карата. Али, где да га сакрије. Тада се сети једног старог дервиша који је био „мајстор да нож забоде у руке а да из њих не потече крв". Он је њему поверио своју тајну, а дервиш му је обећао да је неће ником одати. Потом му је направио дубоку рупу на бутини и ту сакрио скупоцени камен. Разуме се, да је тиме и рану направио, која се после два месеца дала на зло. Несрећник је упркос боловима кренуо у Мадрас.

Пошто је прешао брда и долине, просјачећи по селима, стиже на крај свога мучног пута. На пристаништу му пође за руком да убеди капетана једног енглеског брода да га одвезе у Бомбај. Морнари су дигли сидро, али кад су се нашли на пучини, један морнар обилазећи овог необичног путника поче у њега да сумња. Индус је везан, отворена му је рана на бутини, пронађен је дијамант. Несрећник је жив бачен у море и убрзо нестао у чељустима ајкула. Ту се завршава ова прича-легенда о несрећном Кришми Короту.

Брод се вратио у Мадрас и капетан је предложио гувернеру Виљему Питу, доцније чувеном претседнику енглеске владе, да откупи дијамант, који је у сировом стању тежио 410 карата. Пит је пристао и за њега платио 20.000 фунти стерлинга. Доцније, 1702 године, продао га је регенту Француске војводи од Орлеана за 3,125.000 франака. Том приликом гувернер Пит погодио се са војводом да отпаци приликом брушења овог дијаманта припадају њему. Сечење дијаманта трајало је две године и стајало 600.000 франака. Од 410 карата, овај дијамант пао је после брушења на 136 $^1/_4$ карата. Камен је брушен у Амстердаму, а постао је накит Марије Антоанете.

Неко време овај чувени дијамант блистао је и на дршци мача Наполеона Бонапарте, који га је први пут опасао на дан свога крунисања. Данас је „Регент" један од најлепших драгих каменова у трезорима Лувра. Некад у живоме месу несрећног парије, како легенда каже, који је веровао да ће му он донети срећу, „Регент" већ деценијама лежи у витрини чувеног музеја и пред њим се свакодневно скупљају многобројни радознали посетиоци.

„Човек за сензације“

Техника снимања филмова данас је знатно напредовала, али све сцене није лако остварити. Има разних тешкоћа. Једне од њих су и оне на које наилазе глумци када се снима сцена са зверима, па разне трке и томе слично, што се ради да би сцена била природнија. У раније доба било је, разуме се, теже. Овде ћемо донети цртице из живота Дика Грејса, „човека за сензације“, који је радио у Холивуду после Првог светског рата.

*

Није волео да се хвали. Када је говорио о себи он се више извињавао што је добар део свог живота провео „лудо и необично“ у филмским сценама када се често налазио у смртној опасности.

Дик Грејс је и раније био у загрљају смрти. У Првом светском рату он је члан „ескадриле смрти“.

Његови трофеји били су: 36 рана из аеропланских катастрофа, искривљен врат, повијена кичма, ожиљци и браз готине по телу, изломљена ребра на девет места, опрљена кожа итд.

Иако је имао тако буран живот, он је остао миран и скроман.

Још од раног детињства Грејс је имао жељу да лети. Када је одрастао, постао је авијатичар. Свој сан остварио је у рату. Смрт га је поштедела. После рата, без паре у џепу, долази у Холивуд да окуша срећу.

*

Једнога дана посматрао је такозваног „човека за сензације“, који је у једној сцени требало да прикаже пад човека са неке зграде високе 15 метара. Доле се налазила мрежа. Кад је дат знак за снимање, овога су изневерили нерви и он је у очајању повикао:

— Не могу, страх ме је...

Дик је знао из рата да и најхрабрији борац може да клоне, па се реши да он опроба. Када се попео, осетио је да је његов претходник имао разлога да изгуби храброст. Осим тога, требало је да се двапут обрне у ваздуху.

Празан џеп није му дао да размишља.

— Можете ли ви да ово извршите? — питао га је одоздо директор.

— Могу! — одговорио је одлучно Грејс.

— Чекајте на мој знак, па онда скочите...

*

Доцније, Грејс је причао да не може да појми како је то извео.

— Знам да сам се на дати знак винуо. Падао сам преврћући се у ваздуху. После сам чуо директорове речи: „Одлично, одлично, то је био заиста најприроднији пад који сам видео...“

Тако је Грејс постао филмски акробата и „човек за сензације“. Отимали су се о њега, али се он није хтео да ангажује у свим ситуацијама. Увек би прво добро проучио све околности, па онда доносио решење. Грејс је вршио најсмелије акробације, пилотирао аеропланима који су се крхали, скакао са њих кад су летели и шетао по њиховим крилима док ветар дува. Често је задобијао ране као у рату и недељама лежао у болници, али је опет радио тај вратоломни посао.

За вратоломије у ваздуху највише је употребљавао биплане. Волео је отворено седиште, јер се лакше извлачио у случају пада. Када је радио, увек је носио тенис ципеле. Највише је волео да снима око подне, јер „тада су му атмосерфске прилике биле најпогодније“.

Једнога дана позвао га је директор и рекао му:

— За мој нови филм „Крила“ потребно је извести неколико авионских катастрофа. У филму се приказује рат и хоћу да буде све што стварније. У једној сцени ваш апарат савладан је од два „немачка“ ловца и треба да падне у „ничију земљу“; да се сав скрха. Ту се налазе бодљикаве жице и комади граната. Апарат треба при паду да се изврне на леђа, али да се избегну жица. Потребно је да пад удесите на удаљености од око петнаест метара од најближе камере, јер тако се може снимити, иначе нема никакве користи...

— А друга сцена?

— Друга је сцена да скрхате апарат у судару са једном кућом, трећа да га скрхате одмах по старту итд.

*

Кроз неколико дана он се одлучио.

За прву сцену изабран је терен у околини Холивуда и претворен у верну слику фронта негде у Француској. Био је септембар — тих и леп дан. Искупило се много техничара, разних директора и гледалаца. Сви су дошли да виде, али се на њиховим лицима примећивала озбиљност. Били су свесни тежине задатка. Грејс је био миран.

— Неће изнети главу — шапутали су неки и кладили се.

Дик је то чуо, па је и он, смешећи се, почео да се клади.

Сео је у биплан и брзо се дигао, а за њим још неколико авиона. Ускоро је почела „борба“. Чуло се штектање митраљеза. „Немци“ сустижу Дика и убрзо његов апарат пада главачке. Свима је стао дах. Дик је изишао из рушевина. После тога настале су експлозије бомби које „Немци“ бацају из ваздуха. Сцена се развијала како треба.

*

После тога низале су се сличне сцене у другим филмовима. У животу је имао често опаснијих које су изазивале и дивљење и страх код милиона гледалаца у биоскопским салама целога света, а у исто време пуниле благајне биоскопа.

КАО У СТАРО ВРЕМЕ...

И овога лета, као и сваке године, 225.000 становника Калгарије, у канадској провинцији Алберти, недељу дана носили су „вестерн“ одела. И њихових 400.000 гостију из других вароши, села и фарми са територије између Аљаске и Ватрене Земље били су обучени у „вестерн“ одела. Повод за овако велику маскараду увек је „стампеда“, најомиљенија светковина људи овога краја. Најсмелији каубоји изводе тада највратоломније акробације: јашу на дивљим коњима, скачу са коња у највећем галопу на бика, ласом хватају говече, а кад на стази затутњи бесна четворопрежна трка колима из доба пионира, онда настаје права експлозија одушевљења.

»МУЗИКА СВЕМИРА«

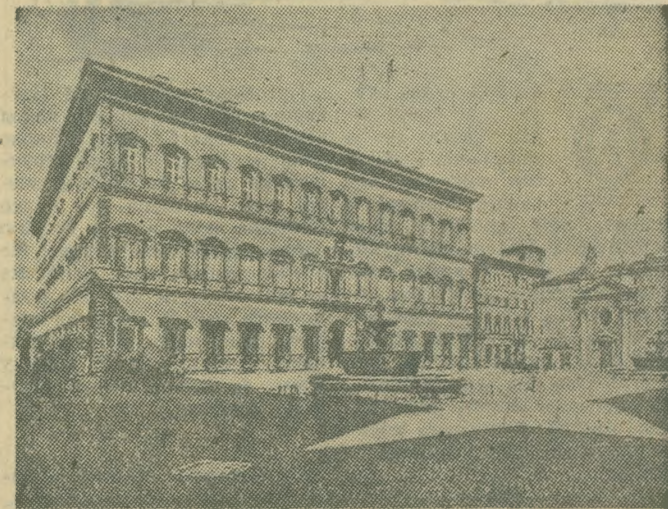
Научници који помоћу радиотелескопа „ослушкују“ васиону кажу да су експлозије на Сунцу праћене страшном тутњавом. Док се са Месеца који нам је најближи чује нека врста шуштања, дотле се из Млечног Пута, у чији састав спада и наше Сунце са својим планетама, чује неко стално пиштање. Све наличи помало на разне сметње које нервирају слушаоце радија. Међутим те сметње веома занимају научнике, јер их они проучавају и називају „музиком свемира“.

НОВО, НОВО...

У не тако далекој будућности домаћице ће моћи да се снабдевају не излазећи из куће. Увођењем телевизије у боји купци ће моћи преко телевизије ступити у везу са трговинама и на екрану видети како понуђена роба изгледа. Кад домаћица например потражи касапина и затражи ову или ону врсту меса, помоћник ће тражени комад држати пред камером, а домаћица ће оценити да ли јој он одговара. На тај начин вршиће се испорука кућама.

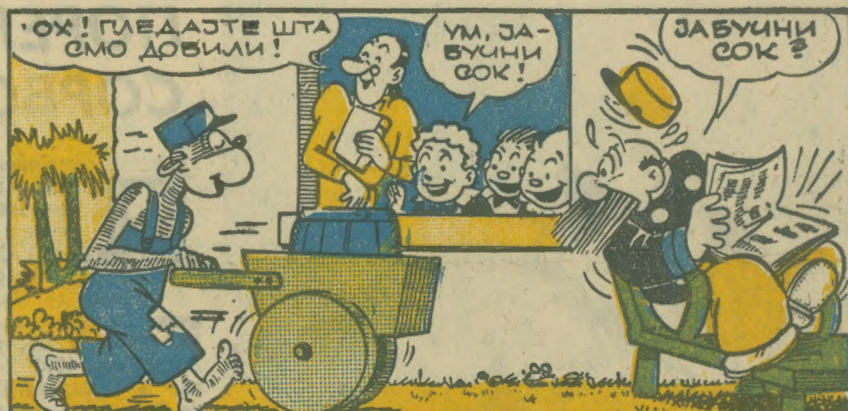
Дворци за које се плаћа динар закупнине

Дворац Фарнезе, дивна грађевина у којој се од 1874 године налази резиденција француских амбасадора код Квиринала, закупила је Француска 1936 године на 99 година.

Годишња закупнина износи само једну лиру. Сваког првог јануара француски амбасадор предаје ту лиру шефу италијанске државе у једној драгоценој шкрињи за накит. За узврат су Французи уступили Италијанима за њихову амбасаду у Паризу дворац Рошфуко Додвиј чија закупнина износи франак годишње!

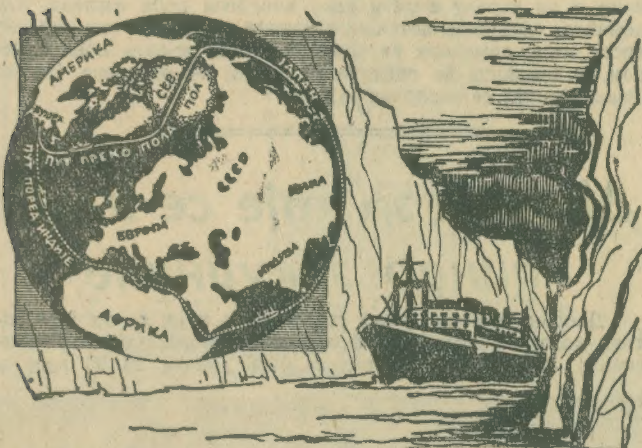

У ИСТО ВРЕМЕ — ИСТА МИСАО

Два научника: један Рус и један Американац истовремено су објавили готово истоветне планове за водени пут кроз северну поларну област

Ово није редак случај у историји науке уопште, али је занимљив. Совјетски инжењер Аркадије Маркин и Даниel Вајт, професор Универзитета у Калифорнији, објавили су у исто време планове о воденом путу кроз област Северне поларне капе, који су скоро до најмањих појединости истоветни. И још нешто. Ово још једном обелодањује стару истину да се велика открића неминовно морају извршити када услови за то сазру.

•

За ово значајно дело ни један ни други не могу тражити првенство, јер су њихови планови објављени у истом месецу, док је за њихову израду било потребно више од годину дана.

Путовање подморнице Наутилиус која је прошла испод вечитог леда Северне поларне капе показало је свим стручњацима какав би огроман значај имао скраћени пут преко Северног пола и који би био плован преко целе године. Међутим, решење овог проблема не могу донети атомске подморнице које би могле да превозе само мало робе и путника, а никада не би биле у стању да замене велике трговачке бродове.

•

Стручњацима, којима је било јасно да је потребно отворити северни поларни пут за површинске бродове, прво је пало на памет да би се такав канал у леду могао прокопати атомским бомбама. Али, брзо су увидели да је овакав пројект неподесан, јер би се прокопани канал убрзо поново заледио. Било је потребно наћи друго решење.

•

Радови у Геофизичкој години открили су да испод Поларне капе пролази топла струја Куро Шио (У Европи и САД позната под именом Ценет) која се рађа јужно од Јапана а ишчезава недалеко од Аљаске. Један њен крак пролази испод Беринговог Мореуза и као каква подводна река рони на великој дубини испод вечитог леда и завршава се северно од Шпицберга. Према томе, струја Ценет спаја Тихи и Атлантски Океан. Када би њена температура била само нешто виша, отопила би сав лед који се налази изнад ње. Канал који би у таквом случају настао личио би на циновску клисуру у дебелом леденом слоју. Бродови који би њиме пловили, били би са свих страна заштићени од страховитих поларних олујних ветрова.

•

Пре четврт века пројект загревања поларне струје претстављао би фантазију која превазилази Жил Вернова маштања. Данас је он сасвим остварљив захваљујући новом, чудесном извору топлоте: нуклеарној енергији. И совјетски и амерички план предвиђају изградњу снажних атомских термичких централа: један на обалама полуострва Цицек а други на полуострву Сјуард, између земље Галског принца и Аљаске. Две централе би се исто тако саградиле на острву Светог Лоренца и на уласку у Берингов Мореуз.

•

Занимљиво је да се прорачуни совјетског и америчког стручњака поклапају скоро до најмањих појединости. И један и други сматрају да би струји Ценет било потребно три године док прокопа канал. Када би бродови били на путовању из Тихог у Атлантски Океан помагала би им струја, па би они пловили читаву миљу брже на сат.

•

Америчка и совјетска академија наука су одале званично признање овим пројектима и саопштиле да је канал испод Северне поларне капе сасвим остварљив. Ове високе научне установе честитале су пројектантима и препоручиле су владама својих земаља да што пре приступе остварењу тако значајног дела. У таквом случају пут са атлантске америчке обале или из северне Европе за Далеки Исток био би скраћен за неколико хиљада километара!

ВАРЉИВОСТ СЛАВЕ

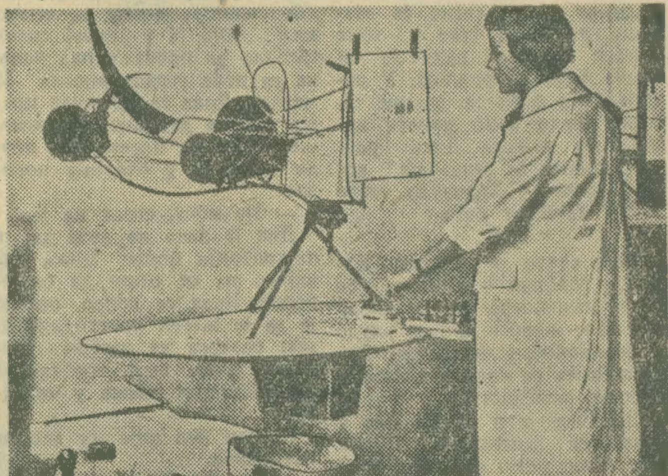
Сликари су више него иједни други уметници били жртве неразумевања. Довољно је неколико примера да се дочарају чудесни преокрети у судбини великих сликара и невероватни падови некад слављених уметника. Када је 1892 године Гоген у Паризу нудио своја платна за 50 франака, нико их није хтео купити. Данас нису ретке слике овог великог песника далеких, јужних мора, које се цене на по сто милиона франака.

Слична је била судбина и великог сликара мртвих природа Сезана који је своја платна продавао за 40 до 100 франака, а данас нема његове слике која вреди мање од 50 милиона франака.

Сјајни холандски пејзажиста Ван Гог имао је горку младост и годинама није могао да прода ниједно своје платно. Данас најмање његове минијатуре вреде 20 милиона франака.

Ћудљивост берзе уметничких слика још је занимљивија када су у питању некада чувени а данас заборављени мајстори палете. Један од најчувенијих сликара с краја 19 века био је Леон Бона, чије су се најбоље слике продавале и цениле као данашњих 18 милиона франака. Његови наследници не могу данас да добију за њих више од 500 франака. Сличан је случај и са „Нимфама" Бужероа које су се пре више од пола века продавале за 12 милиона франака, а данас не вреде више од 50.000 франака. Занимљиво је да најбоље плаћени сликар за живота у историји сликарства није Пикасо, него славни Месоније, званични сликар Царства и Друге Републике, чије су слике 1878 године плаћане преко 100 милиона франака. Данас оне не вреде више од 200.000 франака.

Исмевајући помодно сликарство француски филозоф Жан Тингели конструисао је нарочиту машину за сликање уметничких слика и изјавио да ће апстрактне слике које је његова машина нашарала на платну на свакој изложби постићи добру цену. Машина има неколико цеви које се крећу у разним правцима и шарају платно или хартију које додирују. Оваква слика не стаје више од 300 франака, а ипак су неупућени аматери плаћали производе „уметничке машине" 20.000 до 30 хиљада франака.

МАШИНА ЗА ПРАВЉЕЊЕ УМЕТНИЧКИХ СЛИКА.

Заузели позу

Коронадо Острво налази се на око 30 километара од Сан Франциска, у Калифорнији. Оно је пусто, без воде, никад није било насељено људима. На њему живе само птице а око њега плове разне морске животиње. На слици се виде два галеба и један морски гавран како достојанствено „позирају" једном фоторепортеру.

ПОРЕКЛО СОРБОНЕ

Данашњи најпопуларнији центар универзитетске културе у Француској Сорбона, има дубоку прошлост.

Роберт де Сорбон, француски теолог и капелан Луја IX, рођен у месту Сорбон, у Арденима, 1201 године основао је у Паризу 1253 „maison de Sorbonne" за сиромашне учитеље и студенте теологије где је настава била бесплатна. Сорбоном је управљао директор, који је под собом имао једног игумана и четири доктора, бирана међу најстаријима, да би одржавали ред, и помоћника који су водили административне и рачунске ствари. Крај старе зграде налазила се и капела а Ришеље, који је био игуман Сорбоне још од 1626 године, заузео се да зграда буде реновирана и дозидана на три спрата, али од тада то више није „кућа сиротиње".

Сорбона је издржала ривалство са другим колеџима који су стварани по њеном угледу, али је у 18 веку претрпела тешке дане, била веома расцепкана, нарочито пред почетак Револуције, и 18 августа 1792 била потпуно укинута.

Од 1808 Сорбона постаје универзитет, а од 1821 отпочиње потпуна настава. То је центар за теологију и то остаје све до 1885, књижевност и науку, као и седиште Париске академије.

БОГАТО ЈЕЗЕРО

— Најдубље језеро на Земљи

БАЈКАЛСКО

(1.741 м) зове се на јакутском Бајкул: бај — богат и кул — језеро, дакле, језеро бо-

гато (рибом). Име му је оправдано. У Бајкалском Језеру живи 36 врста риба, посебна врста фоке и друге.

ЈУЖНА ЗЕМЉА

У потери за златом Холанђанин В. Јанц открио је 1605 године

АУСТРАЛИЈУ

Занимљиво је да су још грчки географи **Hiparh** (II век пре наше ере) и познати **Ptolomei** (II век наше ере) претпостављали да на јужној Земљиној полулопти постоји велика непозната земља, коју су назвали **Terra Australis** (на латинском Јужна Земља). Па ипак ово име унео је у географију тек природњак **Forster** — 1770 године.

Како су постала имена

ЗЕМЉА НАСУПРОТ САЗВЕЖЂУ ВЕЛИКОГ МЕДВЕДА

Ледени континент

АНТАРКТИДА

добио је то име по грчким речима **anti** — против и **arctos** — медвед (односно Велики Медвед — сазвежђе на супротној страни Земље, у близини Северног Пола). „Земља насупрот сазвежђу Великог Медведа" већа је по површини од Југославије 51 пут! Откривена је 28 јануара 1820 године.

ЖУТА РЕКА

— Под тим именом не крије се само чувени ХОАНГХО (кинески: хоан — жут и хо — река) већ и СИРДАРЈА, по ве-

личини друга река у Средњој Азији — дугачка 2.660 км (таџишки: сир — жут и дарја — река).

СИМА ЗИМА

УСКОРО...

СВИ СУ ИГЛОИ У РЕДУ!

ДА! ДАЛ' НАШЕ НАСЕЉЕ ЈОШ НИЈЕ ПЕРФЕКТНО!

НИМАЛО НИЈЕ ПРИЈАТНО ИЋИ КРОЗ СНЕЖНЕ НАНОСЕ! МОРАМО НАПРАВИТИ СТАЗЕ!

ОХ! НЕ!

И САДАШЊИ НАЧИН ПРЕЛАЖЕЊА ПРЕКО КАНАЛА ЈЕ ПРИМИТИВАН! ПОТРЕБАН НАМ ЈЕ МОСТ!

ПРЕДЛАЖЕМ ДА ГЛАСАМО... ДА ЛИ СМО ИЛИ НИСМО ЗА НОВЕ ПОДУХВАТЕ!

БАМ!

Оролички »социјали«

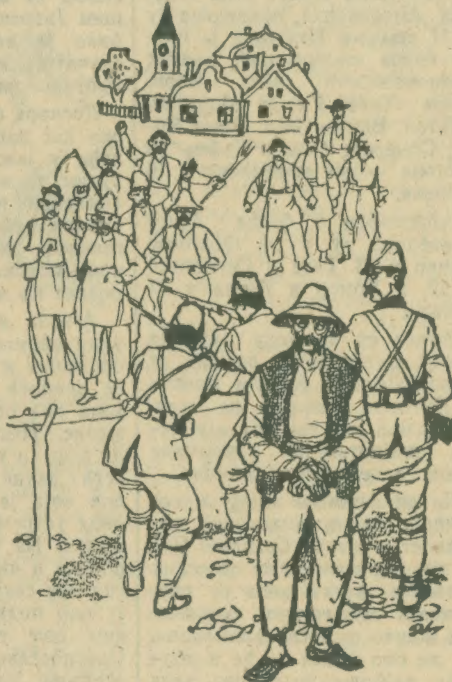
Један политички покрет заталасао је крајем прошлог века и мирно сремско село Оролик, на средокраћи пута између Шида и Винковаца. Била је то појава социјализма или, како се у селу говорило, „социјала". Покрет је дошао у село из Шида, под утицајем рада Витомира Корађа (1877—1940), и појавио се у свима околним местима, негде јаче негде слабије.

Беше зима 1897—1898 године. У селу се најпре почело шапутати па све гласније и отвореније говорити о новом поретку који ће донети социјализам. Најглавније тачке, које су кружиле селом, биле су: порез се неће плаћати, поделиће се спахилуци, а свака мушка глава добиће по осам јутара земље. Слободно ће се садити дуван, слободно ће се пећи ракија, сећи шума, носити оружје и слободно ићи у лов. Народ ће сам водити целокупну државну управу, а господе-чиновника више неће бити. Таква примамљива обећања оберучке примише у селу сви они који су били сиромашнији, а нарочито они који су имали мушку децу.

Као вођа „социјала" истаче се у Оролику Филип-Фила Говедаровић. Он је тада имао преко 50 година, а био је из чувене у селу хрватске породице; некада врло богате ,али у то време већ неимућне.

Како је у пролеће 1898 године овај покрет узимао све јачег маха, дознаде за њега и управна власт и почетком марта дођоше у село четири жандарма да ухапсе вођу социјала, чича-Филу. Нашли су га на једном пашњаку, недалеко од села, где је чувао своје стадо коза. Везали су га и одвели у оближњу железничку стражару, која се налазила уза сам пут који из села води према Босуту. Пошто тада воз није стајао у Оролику, жандарми су намеравали да га пругом одведу до оближње железничке станице у селу Славковцима, а оданде возом, који је ишао увече, у Винковце.

Међутим, пастири који су видели хапшење и спровођење Филипа Говедаровића, одмах то јавише у село. Било је то око пет часова по подне. Одједанпут на православној цркви зазвонише звона на узбуну, а кроз село се зачуше повици: „Не дајте, људи! Чича-Филу отераше жандари!" Народ се у селу ускомешао. Многи пограбише виле, секире, косе, и потрчаше низ улицу према железничкој стражари. Уз људе су трчале жене и деčаци.

Кад су жандарми видели колико људи долази из села, спустише на железничком прелазу рампу и ставише пушке преко пречаге којом се рампа затварала. Народ је све више пристизао. Док су једни већ били близу пруге, други су тек излазили из села. Први се зауставише на 40 до 50 корака испред рампе и повикаше: „Ако не пустите чича-Филу, одавде нећете отићи живи". Иако су жандарми викали и претили да се нико не приближава ,и да се сви разиђу, гомила разјареног народа бивала је све већа. Када се маса приближила на тридесетак корака, жандарм-командир повика: „Народе, натраг! Пуцаћемо!" Као талас, маса се повуче десетак корака, али протести нису престајали. Три пушчане цеви биле су окренуте према народу.

Известан број смелијих људи тада сиђе са друма и покуша да са страна, кроз жбуње и трње, зађе жандармима за леђа. Видећи да ће бити опкољени, жандарми пустише Филу Говедаровића, а онда се упутише пругом према Славковцима. Из гомиле су се за њима зачули повици:„ Уа".

Одушевљен, народ је тада кренуо према селу. Висок, крупан, са пастирском палицом у руци и кожном торбом преко рамена, Филип Говедаровић налазио се у средини ,опкољен народом. Кад га допратише до куће, људи се тек тада разиђоше.

Међутим, жандарми су само отишли до славковачке железничке станице и, кад се смркло, вратише се натраг у Оролик, ухапсише Говедаровића ноћу у његовој кући и спроведоше га у Винковце. Оролићани су за то време мирно спавали.

Кад се ујутру пронесе глас да је вођа „социјала" ухапшен и отеран, у селу нико није помишљао да иде на посао. Тада се опреми десетак кола, у свака седе четири до пет људи и кренуше за Винковце. Кад су ушли у широки ходник котарске области и рекли да су из Оролика, сви су већ знали за њихов јучерашњи подвиг. Но, на своје велико изненађење, видеше да су им жандарми затворили излаз, а котарски претстојник им саопшти да су сви ухапшени. Нису им дозволили да прословe ниједне речи. Између њих издвојише само онолико колико је било кола, а остале све затворише. По подне, кад се кочијаши вратише, Оролићани су били много изненађени. Али када после три дана дође у село „компанија" војника — изненађење је било још веће. Војници зађоше од куће до куће. Тражили су оружје и књиге, али тога није било. Тада ухапсише још петшест људи, и такође их спроведоше у Винковце. Пола „компаније" (око 40 војника) остаде после овог догађаја у селу још три месеца, с тим што је село за све ово време морало да их издржава.

Кад су ухапшене саслушали у Винковцима, већину пустише кућама, а око њих десетак задржаше и предадоше Судбеном столу у Осијеку. Суђење је одржано 12 априла 1898 године. Неки су били осуђени на три, неки на шест, неки на дванаест месеци, а Филип Говедаровић доби две године затвора. Цело село било је кажњено на тај начин што је за сваког војника морало да плати по четири форинте од мушке главе. Колика је то цена била, најбоље се може видети по томе што је тада један метар кукуруза стајао четири форинте.

Тако се завршила ова борба оролићких „социјала".

У потрази за благом

Једна од великих поморских битака у прошлости дала је повода најбољим француским рониоцима и људима-жабама да недалеко од грчких обала крену на морско дно.

Познато је да је 1827 године у бици код Наварина комбинована француско-енглеско-руска флота однела над турском флотом велику победу, па су после тога западне силе наметнуле Турцима мир који је побуњеним Грцима обезбедио слободу.

Савезници су у заливу потопили целокупну турску флоту, која је била састављена од 60 фрегата и других бродова наоружаних са 2.000 бронзаних топова. Данашње рониоце највише привлачи баснословно благо египатског Ибрахим Паше, које се налазило на једном турском броду.

Екипу француских подморских ронилаца предводи Марсел Контал, директор спортског клуба ронилаца „Средоземље". У њој учествују многи ветерани подморског риболова међу којима и бивши светски првак у тој дисциплини Жак Пено.

Рониоци, који на дубини од 20 до 60 метара трагају за олупинама потопљених бро-

дова пронашли су досад многе старинске пиштоље, сабље, бурмутице, уметнички израђене ковине и посуђе. Све предмете који имају уметничку вредност предали су грчким музејима. На њихово разочарање благо које се налазило на бродовима још није пронађено.

Како су постала имена

СА НАЈБОЉОМ ВОДОМ!

Чудно име за један град! По санскритској речи **wanarasi** а која у преводу значи онај који има најбољу воду, назван је

БЕНАРЕС

свети град браманаца Индије. Сваке године у Бенарес, познат и као „Град са хиљаду храмова", долази око милион верника, који се купају у водама „свете реке — Ганга" да би тако „очистили свој дух". У преносном смислу град има оправдано име.

ЗЕМЉА ВАНДАЛА

— Шпанска покрајина **АНДАЛУЗИЈА** добила је то име по племену Вандала, које је

у V веку прешло из Африке и заузело један део Шпаније; дакле, (В)Андалузија — Земља Вандала!

ВИСОКА ПЛАНИНА

— У дужину од 1.200 км и ширину 130 до 260 км протежу се највеће планине Европе

АЛПИ

чије име вероватно потиче од келтске речи **алп** или **алб** — што значи **висок**, односно **висока планина**!

Келти су били у праву. Алпи су високе планине; многи врхови су виши од 4.000 м: Мон Блан 4.810 м, Монте Роза 4.683 м итд.

ИЗВОР МОРА

Једна од најмањих јужноамеричких република

ПАРАГВАЈ

(406.752 км² и 1,7 милиона становника) названа је тако по истоименој реци, која протиче средином њене територије. На језику тамошњих Индијанаца **para** значи море а **guay** — извор, те према томе Парагвај има чудно име: „Извор мора". Ипак, оно је оправдано. Када се са мора пође уз Ла Плату и велику реку Парану, стиже се до „извора" одакле вода отиче у море — тојест до реке Парагваја.

На погрешном трагу

Тели-хо — одјекују узвици ловаца који на коњима гоне лисицу. Њу снага већ издаје, ловцима се чини да ће се гоњена животиња овог тренутка срушити. Али, зар су њихови пси полудели? Јер, читав чопор паса, као на неку тајну команду, застаје, полази у сасвим супротном правцу, пушта лисицу да побегне.

У аналима енглеског удружења за борбу против „свирепог спорта у коме чопори паса и ловаца гоне једну једину беспомоћну животињу" у последње време забележено је више сличних случајева.

Енглески ловци којима хајка на лисице претставља највише спортско уживање огорчено нападају чланове удружења, тврдећи да се служе нечасним начином. Али, главна мета њихових напада је неки професор Хевит, За време последњег рата Хевит је по службеној дужности проучавао хемиска средства за борбу против непријатеља и у свом слободном времену пронашао је неку хемикалију која привлачи псе и због које они, чим је осете, напуштају траг не само лисице, већ и сваке друге дивљачи. Хевитову хемикалију удружење за борбу против „свирепог спорта" употребило је први пут пре годину дана. Успех је превазишао сва очекивања. Отада је ретко која хајка на лисице прошла неометано. Чланови удружења кришом су се увлачили на приватна ловишта и посипали по земљи Хевитову хемикалију.

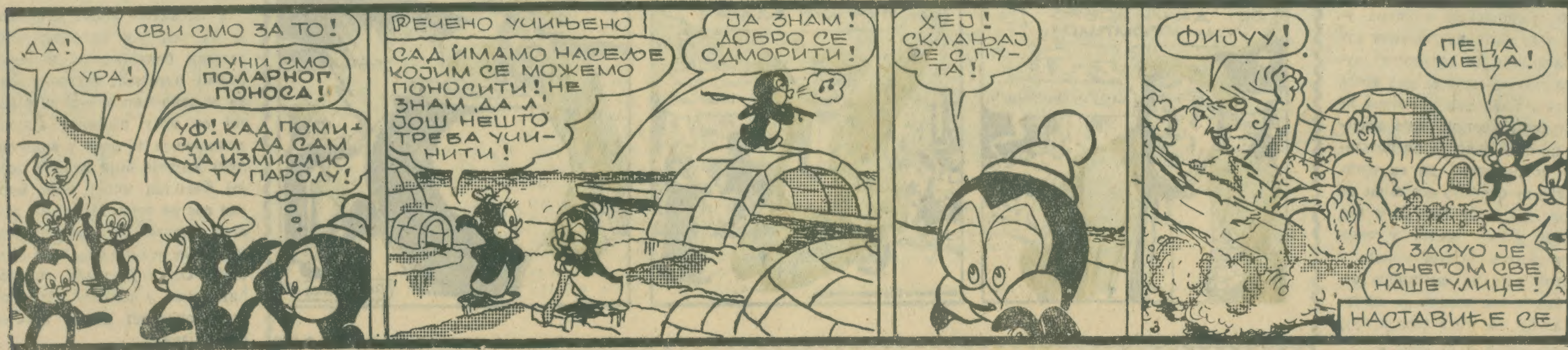
Једном је, међутим, та Хевитова течност била узрок једног и смешног и непријатног догађаја. Жена неког члана удружења забуном је, уместо парфемом, попрскала свој капут Хевитовом водицом. Првог пса који је на улици кренуо за њом није ни приметила, али кад се њему убрзо придружио други, па трећи и, најзад, сви пси из околине, она је стала да бежи. Пси су је гонили у стопу, све до куће. Потпуно избезумљена, жена је онако обучена улетела у каду пуну воде да би што пре спрала са себе Хевитову водицу.

Последњи...

Дивљи коњи америчког Запада о којима су писане приче и романи преживљавају тешке, можда, и своје последње дане. Некада је преријом јурило милион грла. Пре 15 година било их је још 100.000, а сада се сматра да их има око 15.000. И тај остатак је прогоњен. Стотине каубоја хватају их ласом, а пилоти их у ниском лету гоне док потпуно не клону. Све те сцене фотографисала је нека Вилма Џонсон и јако се огорчила. Она је са другим пријатељима животиња тражила од америчког Конгреса да предузме мере да се заштите ови коњи.

Колекционар кључева

Хајнрих Панкхофер из Минхена почео је пре пет година да скупља разне кључеве. Већ је створио богату збирку. Он поседује кључеве из свих времена и разних земаља, свакојаких облика, великих по 30 сантиметара и мајушних којима су некад жене закључавале касете са накитом и носиле их на руци као прстен.

ЉУДИ И КЊИГЕ

Интересантно је шта најрадије људи читају осим литературе на свом матерњем језику? Да ли се њихови укуси увелико разликују?

Одговор ћемо наћи, ако у обзир узмемо само књиге које све главније библиотеке у свету класификују под бројем осам, који се односи на децималну класификацију за „литературу". Ту су сва она дела која људи већ вековима пишу за своју разоноду, или зато што нешто желе да забораве или да се други људи нечег сете, или просто из жеље да региструју своја одушевљења и убеђења, своје мржње и очајања, своје емоције и наде.

Један занимљив случај забележен је у Грчкој где, у 1955 години, од 358 превода 260 отпада на „књижевност". Од овог броја 49 су били преводи с класичног грчког — што је већи проценат него у било којој другој земљи. Грци изгледа нису презасићени великим делима своје прошлости. У Француској су у току исте године преведене 1452 књиге, од којих 861 дело припада књижевности.

Ако бисмо хтели да изаберемо преводе ремекдела светске књижевности у 1955 години — која би била победница?

На првом месту, како по броју преведених дела тако и по броју језика на које су преведена, налази се Лав Толстој. Још од 1948 године његова дела се налазе на челу а ни 1955 године ниједан писац или песник, бивши или садашњи, није могао да конкурише аутору „Рата и мира". Преведена у 23 земље и читана широм целог света — од Јапана до Бразилије, преко Индије и Индонезије — његова дела, потпуна и скраћена, свуда и увек се могу наћи.

Одмах иза Толстоја долазе два писца чија су дела преведена у 22 земље — Вилијам Шекспир, највећи драматичар модерног света и Ханс Кристијан Андерсен, славни писац бајки.

На трећем месту је група коју сачињавају два Руса, један Француз и један Американац: Максим Горки, Антон Чехов, Оноре де Балзак и Џек Лондон. Дела ове четворице истакнутих књижевника преведена су 1955 године у 19 земаља. Од њих је, изгледа, највише успеха после Другог светског рата имао Чехов, чија су новија дела највише превођена.

Још два Руса, Достојевски и Тургењев, заједно са Чарлсом Дикенсом и Александром Димом, налазе се у врхунском делу списка — дела су им преведена у 16 земаља. Све су то позната имена у свету и прошло је много година откако су се први пут појавила њихова дела „Браћа Карамазови", „Давид Коперфилд" и „Очеви и деца". Што се тиче „Три мускетара" њихова слава се проширила широм свих континената још много раније. А ево једне жене: дела Перл Бак, Американке, преведена су у 17 земаља. Иза њих је овећа група књижевника разних националности: Жил Верн, Марк Твен, Ги де Мопасан, Платон, Виктор Иго, Емил Зола, Сомерсет Мом и Дафне ди Морије — сви превођени у 16 земаља.

Аристофан и браћа Грим преведени су у 14, Фенимор Купер у 13, Гете и Сервантес у 12, а Хомер и Данте у 11 земаља.

Затим су на реду чувени писци детективских романа, са Конан Дојлом, Агатом Кристи и Питером Чинијем на челу. Последња два чак спадају међу најчитаније савремене писце детективских романа.

Да ли филмови имају неког утицаја на преводилачку активност у свету? Свакако! Према речима познатијих светских издавача, многа дела су распродата муњевитом брзином тек пошто су била филмована. Да ли ово значи да ће и убудуће најбоља литерарна дела зависити од успеха продатих биоскопских карата за те филмоване романе? Да ли ће синемаскоп потстаћи људе на читање?

ВИСИНА МЕЊА УКУС ЧИТАЛАЦА

Према мишљењу доктора Мишела Вардија, који је учествовао у експедицији на Монт Еверест, укус према књижевним делима се мења у односу на висину. По њему, они који у низини читају обично криминалне романе чији се заплет брзо решава а исто тако и брзо заборавља, на великим висинама желе да читају класике — тојест солиднија и истинитија дела.

КУЛИНАРСКА ПРОПАГАНДА

На лондонским улицама ускоро ће бити постављени аутомати који ће „служити" кувана јела — месо са две врсте поврћа. Тамошњи кулинари ће растурати картице које миришу на неко јело да би потстакли потрошаче да га купе. „Жене су особито осетљиве на мирис, — кажу они — и кад ујутру поред писма у свом поштанском сандучету нађу и листић чији ће им мирис заголицати нос сасвим је сигурно да ће, кад тога дана купују храну, узети и ту робу".

НАЈВЕЋА ОПАСНОСТ

Највећа опасност која прети купачима, нарочито у тропским морима, је опасност од морског пса (ајкуле). Некад се он појави и на нашем Јадрану. Прошлих година било је неколико несрећних случајева које је морски пас проузроковао.

Доскора се сматрало да морски пас напада човека чим се нађе у његовој близини. Међутим, то није увек тако. Благодарећи испитивањима подводних риболоваца, сада се углавном, зна у којим случајевима морски пас може да буде опасан по човека.

Ајкула има јако развијено чуло мириса. Изгледа да је она осетљива и на треперења која се преносе кроз воду, по којима она осети приближавање жртве. Неки научници мисле да морски пас „чује" тојест осети „звуке" рањене рибе или оне која је на самрти, па се онда устреми на њу да је прождере. На тај начин се објашњава и чињеница да се морски пси сакупљају у већем броју око подводних риболоваца, чим ови ухвате неку рибу. Претпоставку да ајкула има осетљив „слух", односно чуло додира, поткрепљује и чињеница да је она привучена и подводном експлозијом. Али није можда привучена само експлозијом, колико чињеницом да она проузрокује велики број мртвих риба које она онда прождире.

Сигурно је да морског пса нарочито привлачи мирис крви. Због тога риболовци употребљавају мехурове напуњене крви, да би привукли ајкуле и онда их ловили.

Многи истраживачи који се баве овим питањем тврде да бела боја привлачи морског пса скоро исто толико, колико и крв. Због тога није чудо што он тако радије напада купаче беле пути од особа мрке коже. Риболовци у тропским морима (тврди др. А. Равина у занимљивом чланку о опасностима за човека од морских животиња у једном француском медицинском часопису из кога узимамо податке за овај чланак) бацају новине у море како би се ајкуле на њих устремиле, док рибари уловљену рибу мирно из мора ваде.

Док је чуло мириса у морског пса добро развијено, дотле је његов вид врло слаб. Изгледа да црна боја пружа скоро потпуну заштиту од њихових напада. У неким крајевима црнци сасвим несметано зароне у воду у којој има много ајкула само претходно шаке и табане премажу катраном да би били потпуно црни. Међу ихтиолозима (стручњаци који проучавају рибе) још се расправља о томе да ли црна боја одбија морског пса исто онако као што га бела боја привлачи или он уопште не види или не разликује црне и тамне предмете, док светле види и због тога се на њих баца.

Уједи морског пса су скоро увек врло опасни. Ајкула се обично врло хитро (брзином од 30—40 км па и до 70 км на час) устреми на жртву, отвара уста и великом снагом кида парче меса са неког дела човечјег тела. Погрешно се

мисли да она мора да се окрене на леђа да би могла да угризе. Довољно је само да се мало искрене у страну и да у том положају нападне жртву. Најчешћи ујед је на рукама или ногама. Рана је дубока, оштрих ивица и обично јако крвари. Кидање мишића, тојест бол и велики губитак крви, изазива стање шока, које је утолико теже уколико особа доцније доспе у болницу у којој једино може да јој се помогне. У томе преношењу из воде до болнице, протекне прилично времена, што отежава болесниково стање. Искуство показује да се овакве ране по правилу увек загаде, те се инфекција брзо развија. Због тога је пре двадесетак година смртност оваквих болесника износила 80 отсто. Међутим, сада употребом антибиотика, брзом применом трансфузије крви, преношењем болесника авионом или хеликоптером ако је болница удаљена, изгледи за њихово спасавање од смрти много су се повећали.

У последње време испробан је са успехом препарат који садржи бакар-ацетат и једну бојену материју, нигрозин. Када се неко налази у води у којој се могу појавити ајкуле, довољно је да баци у воду пилулу која је боји црно и даје јој известан мирис који морски пас не трпи. Међутим, дејство пилуле је краткотрајно, јер после једног часа оно престаје. Стога је треба употребити само у случају када постоји опасност да се морски пас појави.

ИРСКА БАЈКА

WALT DISNEY

МЕСЕЧАРИ

Једне августовске ноћи становнике куће у улици Сент Оноре број 136, у Паризу, пробудили су тресак разбијеног стакла и избезумљени крици. Један петнаестогодишњи дечак пао је са шестог спрата на стаклени кров изнад малог кућног дворишта и задобио смртоносне озледе...

Нажалост, овакви случајеви са „будним спавачима“, који у сну често предузимају веома смеле подухвате, нису сасвим ретки. Један индиски лист навео је случај Пандита Рамрака, кога су пронашли 35 километара од његове куће. Не знајући шта може да га снађе, он се изложио опасности по врло стрмој и узаној стази. И Волтер је забележио податак о једном месечару који је био његов рођак. Он је имао обичај да устане из постеље, да се обуче и, пошто би се дубоко нагнуо над невидљивом особом, заиграо би менует. Потом би легао у постељу. Сутрадан у његовом сећању није ништа остало од протекле ноћне игре.

Због оваквих поступака појединих људи столећима се препричавају приче у којима се често мешају месечарство са хипнотичким стањем. Чак се с тим доводе у везу и некакав „флуид“ или чини. Највише је распрострањена неистина да месечари имају моћ да одржавају равнотежу над опасним провалијама, што иначе нико не уме, па ни они сами, ако су у нормалном стању. Само их пустите! — обично се каже. Месечара не смете да зовнете или да се о њега очешете, јер тако може да се унесрећи.

После многовековних заблуда, први је открио кључ месечарства велики руски научник Павлов. Он је доказао да је нормалан сан изазван прекидом веза између центра који се налази испод мождане коре са осталим деловима коре. Ако се, међутим, те везе не прекину сасвим, може се догодити да човек хода или да разговара у сну. Тако се објашњава сам механизам рада мозга, јер месечар, док спава, поново васпоставља везе између мозга и нерава који управљају мишићима. Спавач у мислима издаје заповести, нерви их спроводе и тело их извршава. Међутим, веза са памћењем и даље је „у прекиду“. Човек може да се креће, да говори и ради све док се не пробуди или док поново не легне, али у сећању не остаје ни најмањи траг.

Месечари се пужу уз кров, они плету, кувају или пишу. Има их који су у таквом стању написали романе. Наравно, није важно какве су књижевне вредности они били. Било је математичара који су у стању месечарства успели да реше проблеме који су им иначе стварали главобољу, а кад су се пробудили, видели су резултат написан у својој свесци. Један Енглез, чији је живот служио као узор другим, извршио је убиство у стању месечарства. Једино захваљујући неоспорним тврдњама лекара, он је успео да се спасе од смртне казне. У америчком градићу Вереру власти су трагале за десетогодишњим дечком који је нестао из своје собе. Сутрадан је нађен како спава у стану непознатих људи где раније никад није долазио.

Пошто је објашњење научника Павлова открило механизам појаве, требало је да се сазна зашто се то догађа, како се постаје и ко може да постане месечар? За решење овог проблема заслуга припада модерној америчкој школи за психоанализу.

Реакција на околину

Пошто је 35 година испитивао аномалије сна, велики стручњак за појаве месечарства доктор Натанајел Клитмен, професор физиологије на универзитету у Чикагу, сматра да је сваки месечар свестан присуства особе која над њим бди. Другим речима, он ће поћи у пустоловину само ако спава сам у соби. Зато, овакво лице мора да има заједничку спаваћу собу с родитељима, брачним другом или другим рођацима.

Према доктору Клитмену има и таквих пацијената који тврде да су месечари само да би сврнули на себе пажњу околине. Међутим, према подацима у САД ипак има око 4 милиона особа склоних месечарству, што не претставља мали број.

Проучавања су довела до закључка да месечарство претставља отпор према средини у којој живи болесник. Код нормалних људи: страх, јача љутина и нетрпељивост појединог лица из своје околине могу да проузрокују мање или више непријатне снове. Насупрот томе, месечар претвара сан у акцију. Он се, уствари, понаша као глумац који игра у драми коју је за себе „написао“, полазећи од свог страха или од своје љутине. У току „извођења“ једне такве драме лако се откривају елементи кривице, страха, љубави, мржње и свих других узбуђења која узнемирују човечији дух. Сомнамбулизам је нека врста психоанализе коју узнемирена особа врши на своју иницијативу и не знајући за њу.

Испитивања Зелде Теплиц

Професор за неурологију и психијатрију на Северозападном универзитету у Америци доктор Зелда Теплиц обелоданила је недавно резултате десетогодишњих испитивања месечара. На основу њених закључака пало је у воду више митова, а нарочито онај да се месечару не може ништа да догоди. Пре свега нетачно је да они имају нарочити смисао за равнотежу. Ти људи нису на својим ногама ништа чвршћи од ма ког другог човека. Затим, потпуно је нетачно да се месечар не сме да пробуди из свог необичног сна. Баш напротив, никако не би смели да оклевамо да га пробудимо. Сваког месечара треба што пре повратити. Доктор Зелда Теплиц доказује да такав (- лесник, кад престане да спава, врло добро зна шта се с њим збило. Не треба да вас збуни ако пробуђени месечар почне да нас грди и да виче. Сцена која наступи кад се он отрезни слична је нападу хистерије, али је потпуно разумљива. У суштини, сваки месечар је задовољан, јер је свестан да је други о њему водио рачуна.

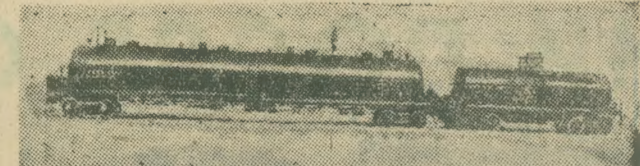
Сме ли се закључити да месечаре не треба схватити озбиљно? Не. Треба ли пробуђеног месечара прекоревати? Ни то не. Месечарство је озбиљна болест, што се мора увек имати на уму.

Несрећа се може избећи

Месечара не мора да снађе никакав зао удес, само ако се над њим стално бди. Али, то није довољно, јер права несрећа ипак може да се догоди и то усред нервног растројства које је последица нездравог стања или лоших односа са средином у којој се живи. Неуравнотеженост долази најчешће од страха. Месечар се боји да заспи или се плаши да се пробуди, а сам страх долази обично од бојазни пред животом уопште.

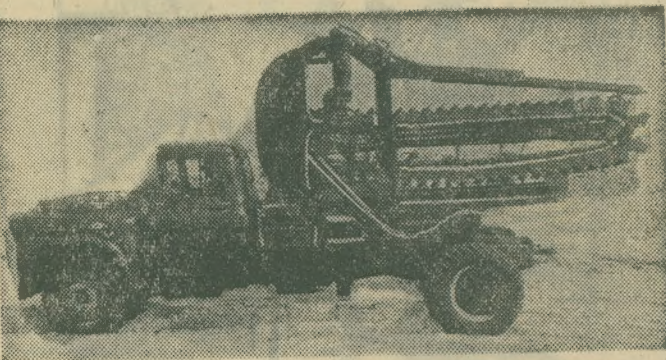
Такав страх код деце не претставља ништа необично. Скоро сва су деца у неку руку месечари, само што њихово месечарство, ишчезава за време пубертета.

Код одраслих, месечарство је знак да се особа тешко привикава на друштвену средину. Уколико неко показује овакве знаке, потребно је да се што пре обрати лекару за помоћ. Страх који је уврежен у свести човека може да се отклони једино психолошком анализом.

ПРОДУЖЕН ВАГОН ЦИСТЕРНА

Овај огромни вагон цистерна дуг је 20,25 м а висок 4,40 м. У своја четири одељка он прима 21.800 галона, док стандардне цистерне примају само 8.000 галона (десно на слици). Њега је саградила једна америчка компанија за превоз уља из рафинерије до магацина.

НАЈБРЖЕ КОПАЊЕ РОВОВА

Ово је најбржи и најспретнији копач јаркова на свету. Машина може да почне рад само 30 секунди пошто је напустила пут. Када се нагне ископа рупу у земљи. Без истезања може да ископа рупу дубоку 2,85 м, а са истезањем 3,60 м.

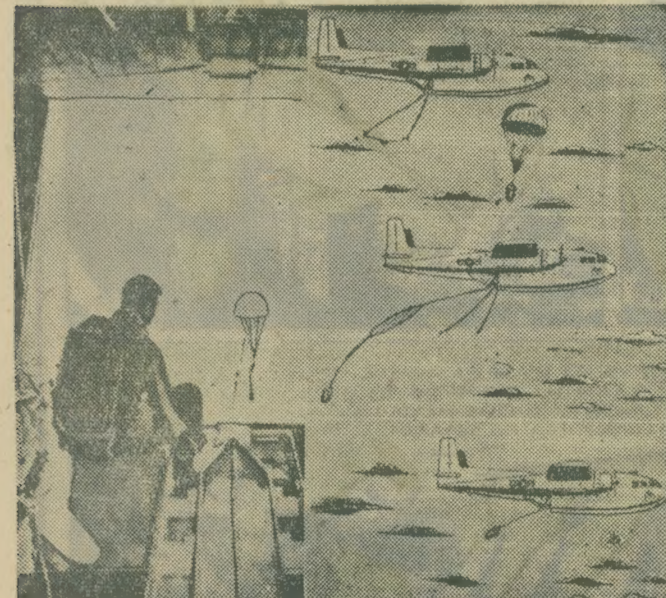
Кад је рупа ископана, камион полази напред и копа. Ако је дубина рова 1,80 м машина прелази 7 м у минути.

Ископана земља може се бацити на једну или другу страну. Под повољним условима машина ископа око 5 кубних метара земље у минути. Греда на којој се налазе лопатице може се поставити да копа под разним угловима. Њу покреће хидраулични механизам.

ТОБОГАН ЗА СНЕГ И ВОДУ

„Комбо-боган“ се може користити и лети и зими. За зимско санкање овај тобоган има троструке металне клизаљке. Лети се на њега постави дрвена крма и санка се по води иза моторног чамца.

ХВАТАЊЕ У ВАЗДУХУ

Ово је најновији начин хватања капсула повратне ракете при спуштању на земљу падобраном. Овај авион подешен је за овакав задатак. Опрема у виду трапеза која се испусти кроз врата за утовар хвата падобран којим се капсула спушта на земљу и увлачи је у авион.

ПРОНАЛАЗАЧИ

ТЕЛЕВИЗИЈА

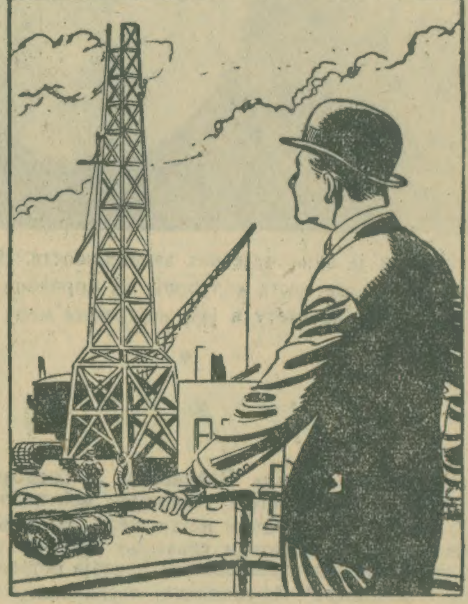
И поред невероватно пожртвованог рада, а радио је и дању и ноћу, он је прве године успео да уштеди свега 70 долара. Па ипак вера га није напустила, јер је пред собом имао стално одређен циљ. Никакве понуђене послове ако нису у вези са његовим радом, није примао.

Радећи на својим проналасцима он развија радар, систем помоћу кога се могу открити објекти иако се не виде. Радар касније постаје важан проналазак на мору и у ваздуху. Међутим, пошто није одмах свој проналазак патентирао, догодило се да је неко други то учинио.

Када је 1936 године усавршио своју катодну цев, успео је најзад да нађе купце и дође до скромне зараде која му омогућава даљи рад на усавршавању телевизије. Био је сасвим сигуран да ће успети. Али за то је требало да сагради радиостаницу, а новац није имао.

Осећао је да је будућност телевизије неограничена, али да би се заинтересовало јавно мњење потребна је била велика пропаганда и реклама. Сви његови покушаји да неког заинтересује пропадали су. Коначно када је већ био клонуо појавила се филмска компанија Парамунт. (Наставиће се)

НИ ПОСЛЕ СМРТИ НЕМАЈУ МИРА

Ни стотине фараона, краљева, принчева и принцеза из Египта, припадника многих чувених династија са обала древног Нила, који су да би уживали у што већем миру после смрти саградили величанствене пирамиде или узидали своје гробнице у срце гранитних планина, ишчезли су без трага или су продати за мање и веће износе. Њихови остаци који су напустили обале Нила у већини случајева претстављају уносну робу у рукама мрачних трговаца.

☆

Остаци многих славних људи и моћних владара такође су доживели необичне судбине. Христифор Колумбо, који је умро 1506 године у Ваљадиоду, желео је да његово тело буде сахрањено у Сан Домингу. Шпанија се у то време противила последњој жељи свога великог адмирала и захтевала да његово тело буде сахрањено у отаџбини. Када су 1796 године у бившој шпанској колонији Испањоли избили нереди, саркофаг са Колумбовим телом пренесен је на Кубу. Још тада се појавила сумња да калуђери из Сан Доминга нису предали тело над којим су бдели три века, већ су га заменили неким другим костуром. Премда се и данас сматра да у катедрали у Хавани лежи Колумбово тело, многи стручњаци, који су прегледали остатке у гробници сматрају да је у њу стављено тело неког другог човека.

☆

Слична подвала извршена је и са телом шведског теозофа Емануела Сведенборга који је умро 1772 године у Лондону. Енглези су наводно послали Швеђанима остатке њиховог мислиоца, али је касније утврђено да су његово тело, уствари, задржали у Енглеској, а Швеђанима послали посмртне остатке неког незнатног човека.

☆

Један век раније чувени француски филозоф Рене Декарт лутао је исто тако после смрти од немила до недрага. Он је умро у Шведској, али је његово тело после 14 година пренесено у Француску. Када су га сахрањивали, приметили су да костуру недостаје глава, коју је заправо узео неки Декартов обожавалац у Шведској. Глава великог филозофа поново се појавила у Стокхолму 1820 године, где је продата за 100 франака и најзад враћена у Француску, али није припојена његовом телу него су је сместили на једну полицу „Музеја човека“ на обалама Сене.

☆

Исто тако била је жалосна судбина посмртних остатака и славног сликара Гоје. Он је умро у изгнанству 1828 године у Бордоу, где је сахрањен у подруму свог пријатеља Мартина Гојкочеа, бившег претседника мадридске општине из времена Жозефа Бонапарте. Када је 60 година доцније отворена гробница да би се тело славног сликара пренело у мадридски Пантеон, утврђено је да је гробница опљачкана и да на костуру нема главе која ни до данас није пронађена.

☆

Страшне су биле и судбине других људи чија су тела постала предмет или болесних људи или мрачних типова. Тако је жалосну судбину доживео Кромвел и његова породица. С његовом главом прављена је трговина, док најзад није нашла починак у породици Вилкинсон у којој се чува око 150 година. Упркос напора енглеске владе, још није учињен крај овом скрнављењу. Сличну судбину имали су и посмртни остаци француског краља Анрија IV, а човек који је хтео њиме да тргује упропастио је цело имање плаћајући експерте да би доказао аутентичност посмртних остатака.

☆

Када је пред крај прошлог века у Паризу постављено централно грејање у цркви Сен Рош радници, који нису упозорени, начинили су праву пустош међу гробовима многих славних Француза. Растурени су посмртни остаци Корнеа, Ленотра, Дидроа и других, па им се ни до данас не зна за гроб.

СТАРА ПОСЛАСТИЦА

Сладолед се у Европи први пут помиње, како кажу неки хроничари, у време римских императора Тиберија и Нерона. Хроничари, који су нам оставили помен о тој посластици, веле да се сладолед правио у то доба од млека намирисаног парфемом и помешаног са ледом.

Међутим, на другом крају света Кинези су још пре Римљана били велики мајстори у справљању сладоледа. Чувени путник Марко Поло (1254—1323) одушевљено пише о томе како су Кинези изумели посластицу па се њоме човек освежи усред лета ,а не пије воду.

Тајна производње сладоледа изгубила се после пада Римског царства. Делимично се очувала на Средњем и Блиском Истоку у току Средњег века. У Француској се сладолед први пут појавио 1660 године када је Фирентинац Франциско Прокопио основао кафану у Фосе Сен Жермену.

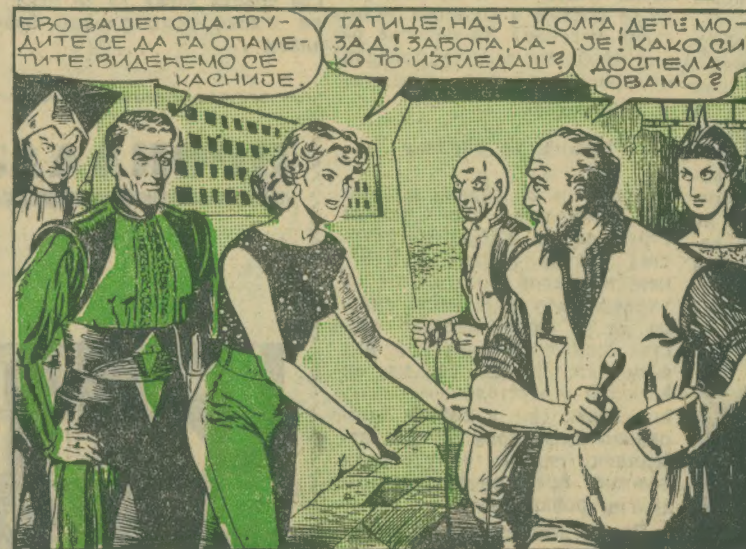
☆

ДАНСКА УЧТИВОСТ

Дански хотелијери поносе се својим угоститељством. Сматрају се за најучтивије и најпредусретљивије угоститење на свету. То је доказао и директор једног од најелитнијих хотела у Копенхагену. Једног дана у салу за ручавање ушао је неки младић у шорцу и кошуљи са засуканим рукавима. Сео је за сто и замолио келнера да му донесе ручак. Келнер га је учтиво замолио да мало причека. Најзад, после малог оклевања пришао му је лично директор хотела поклонио му се са церемонијалом којим удостојава и друге госте. Пружио му је служавник на коме се налазило једно писмо у званичном хотелском омоту. У писму су биле написане ове једноставне речи: „Част нам је да вас известимо да ваше присуство није пожељно у нашем хотелу... Врло нам је жао!“

ПЕГАЗ ТРАЖИ ХИДРУ

ЦРТА Л. ФИШЕР

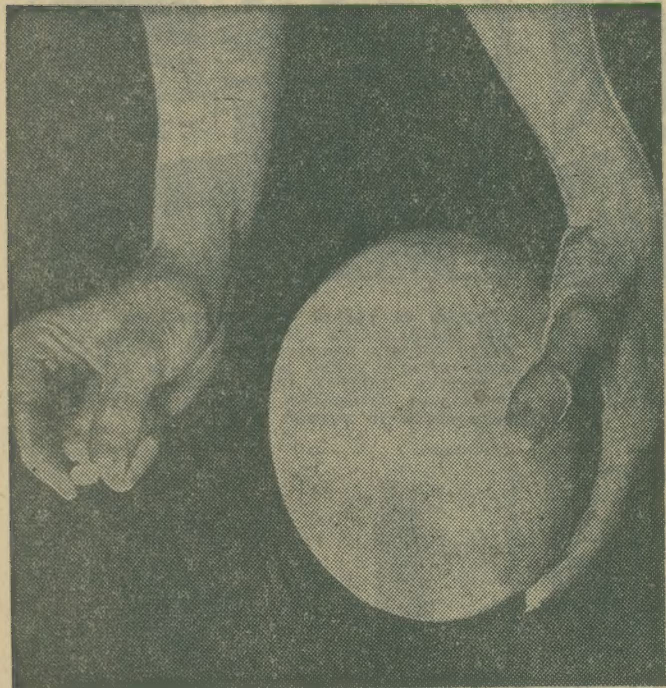

ДВЕ КРАЈНОСТИ

Природа је пуна чудесних занимљивости. На овој слици видите јаје једне врсте колибрија из породице trochiliadae, најмање птице на свету и јајеноја, џина међу птицама.

☆

ЧУДАЦИ

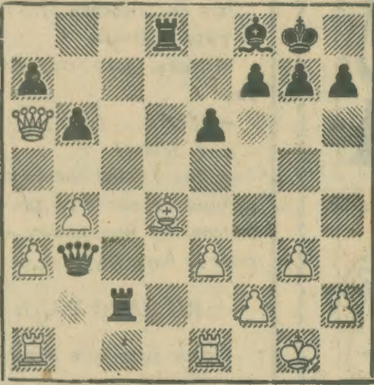
Легендарно острвце Палмарола, у Средоземном Мору, постојбина Кирка, постаје уточиште међународног „Братства“, организације у којој људи желе да живе далеко од цивилизације, по њиховом схватању препуне трзавица. На Каприју је већ извршена свечана предаја острва првом претседнику „Братства“, 84-годишњој песникињи Вајлет Роуслеј. Мандат важи пет година.

У земљи „Утопији“ на Палмароли свака етничка група имаће своју парцелу земљишта и право да једног свог претставника шаље у централну владу. Исто тако свака национална група добиће своју основну школу, а после ње деца ће посећивати централну школу где ће ипак на предавањима, која ће се одржавати на четири језика, слушати о уметности, књижевности и филозофији.

Учимо шах

LXXXVIII

У прошлој лекцији Капабланка је као бели у игри са Аљехином постао господар претпоследњег реда и добио је партију. Сад ћете видети како он као црни, у игри са Нимцовићем, постаје опет господар претпоследњег реда и — опет добија партију.

Две војске исте јачине стоје једна према другој. Црна почиње да јуриша.

1. ... е6—е5
2. Лд4:е5 Тд8—д2

Капабланкини топови заузели су претпоследњи ред. Гледајте сада шта ће се на овом реду догодити!

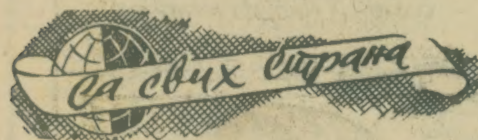
3. Да6—б7 (Да је бели вукао Те1—ф1, дошло би 3...Дб3:е3, 4. фе Тд2—г2+, 5. Кг1—х1 Тг2:х2+, 6. Кх1—г1 Тц2—г2 мат).

3. ... Тд2:ф2
4. г3—г4 Дб3—е6
5. Ле5—г3 Тф2:х2.

Зашто сада Нимцовић не сме да носи ловцем топа, већ мора да доводи даму у помоћ? Анализирајте!

6. Дб7—ф3 Тх2—г2+
7. Дф3:г2 Тц2:г2
8. Кг1:г2 Де6:г4
9. Та1—д1 х7—х5
10. Тд1—д4 Дг4—г5
11. Кг2—х2 а7—а5
12. Те1—е2 а6
13. а6 Лф8—е7
14. Тд4—е4 Ле7—ф6
15. Те2—ф2 Дг5—д5
16. Те4—е8+ Кг8—х7

Нимцовић предаје, јер је и материјално и позиционо слабији. Ова поучна партија одиграна је у Њујорку 1927 године.

СИНТЕТИЧНИ КРВНИ СУДОВИ — Директор хируршког одељења Медицинског факултета у Хаустону у Тексасу, др Михаел де Беки врши пресађивање крвних судова од пластичне масе код срчаних болесника. Оваква хируршка интервенција у року од четири дана од добијања напада може код болесника сасвим да отстрани последице капи и знатно смањи губитак памћења.

НАЈРАСПРОСТРАЊЕНИЈИ КАЛЕНДАР — У највише распрострањене календаре на свету убраја се „Кинески календар" који издаје државно издавачко предузеће у Пекингу — штампа се у осам милиона примерака

ПРВИ ХЕЛИКОПТЕР — Први хеликоптер који су конструисали француски инжењери Бјенвени и Лоноа још априла 1784 године, приказан је члановима Француске академије наука. Прототип је био тежак свега неколико килограма, а сам хеликоптер је са успехом издржао опите.

ЛЕЧЕЊЕ КИСЕОНИКОМ — Два лењинградска професора Панов и Ремезов, практичним огледима доказали су да је кисеоник добар лек у борби против вируса. Утврдили су да оксидација ћелија ствара неповољне услове за њихово развијање. Тако су убризгали мишевима смртоносну дозу вируса који изазивају обољење живчаног система, и ставили их у ћелију где се кисеоник налазио под притиском од једне атмосфере. Код три четвртине мишева на којима су вршени огледи, вируси су нестали из организма и болест се даље није развијала. Зато ова два професора сматрају да се кисеоник може применити и код људи за лечење обољења проузрокованих вирусима.

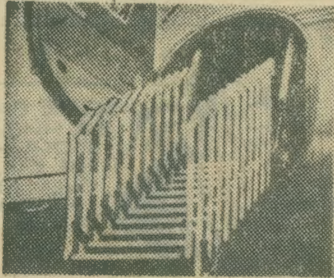
ФАБРИКА ВОДЕ — На обали Калифорније се подиже се нова фабрика која ће помоћу нуклеарне енергије омогућити добијање пијаће воде из морске. Нуклеарни реактор даваће потребну топлотну енергију за дестилацију воде, а помоћу великих црпки она ће се слати у базене, где ће се таложити. Одатле ће бити упућивана у посуде наизменично грејане и хлађене што ће омогућити издвајање соли. У следећим коморама вода ће бити загревана до кључања одакле ће се цевима пара одводити у резервоаре за сакупљање пијаће воде. Капацитет ове фабрике, према писању неких америчких листова, износио би четири милиона литара воде дневно.

АУТОМАТИ ЗА АЛКОХОЛ — У неким кафанама у Западној Немачкој налазе се аутомати који мере степен пијанства. Довољно је да гост притисне дугме које означава број попијених чаша вина, пива и другог алкохолног пића, па да одмах добије обавештење колико има алкохола у себи. Уколико има већи проценат од дозвољеног постоји опасност да га саобраћајна полиција казни.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

СТЕПЕНИЦЕ СЕ УВЛАЧЕ У АВИОН

Овом путничком авиону није потребна рампа за искрцавање путника, јер он носи степенице у својој унутрашњости.

Ове степенице направљене од лаке металне легуре имају механизам за хидраулично скупљање и заузимају врло мали простор у авиону.

СНОВИ ГЛУВОНЕМИХ

Три лекара из Вашингтона: Менделсон, Соломон и Сигер проучавала су снове глувонемих лица. Анкетирали су 26 глувонемих студената и утврдили да су снови глувонемих необично јаки и чести. Глуви сањају, кажу лекари, „у боји и у три димензије". У већини снова глувонеми саобраћају међу собом као и друга нормална лица, тј. без гестова, којима се иначе служе на јави. Осим тога, када сањају тешке снове они често у њима доживљавају своје детињство и додир са својим родитељима, када су иначе били многи нормални. Што се тиче глувонемих који су то постали после неке несреће њихови снови су сиромашни и без интензитета.

ЗА ГОЛУБАРЕ

Наше голубаре свакако ће интересовати закључци до којих су дошли неки испитивачи у Немачкој. Њих је нарочито занимало који од голубова писмоноша најбрже слећу у голубарник па су дошли до закључка да на то утичу два елемента: један, инстинктивни и други, хормонални. Најхитрије су голубице које се враћају на јаја ради лежења, и то одмах у почетку између првог и шестог дана, и када доносе храну младима до треће недеље.

ЈАСТУК — ЦИСТЕРНА

Паул Банион може да наслони главу на овај највећи „јастук" на свету. То је цистерна

од најлона превучена гумом дуга 19,20 м, а широка 7,20 м, која може да прими 50.000 галона уља или неке друге течности. Кад је празна тешка је једну тону и може се савити.

ЏИНОВСКИ КОТЛОВИ

Да би се потчинила Нијагара и добила струја утрошено је око 360 милијарди франака. Монтирани статори имаће пречник који ће бити дуг 13 метара, а биће их тринаест за 13 котлова који ће снабдевати струјом најјачу централу на свету.

ВИТАМИНИ ПРОТИВ БУКЕ

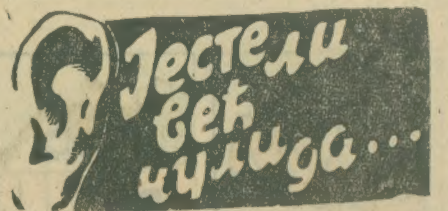
Једна група јапанских научника сматра да бука утиче на извесне људе штетно и да они због тога оболевају од авитаминозе. По њиховом мишљењу „радници челичана" губе више тиамина (витамина $Б_1$) од радника који раде у мирнијим фабрикама. Код тих људи наступа раздражљивост, несаница, нејасно се изражавају итд. Јапански стручњаци сматрају да је потребно код пацијената појачати давање витамина $Б_1$. Витамин $Б_1$ (тиамин) добро је заступљен у пахуљицама зоби, сочива, поморанџи, млека, шаргарепе, жуманца, зелене салате итд.

БЕБИ АМФИБИЈА

Овај нови авион за два човека има домет од 500 км. Ма-

шина од 85 коњских снага омогућава лет брзином од 120 км на сат. Његов стајни трап се руком извлачи и увлачи.

... веверица не воли воду, али ће бежећи испред непријатеља, кад другог излаза нема, потражити у њој спас.

... народи Старог века знали су за књиге с куварским рецептима, такозване „куваре".

... инструмент за мерење ваздушног притиска — барометар — пронађен је почетком 17 века. Пошто тај инструмент уједно показује време то му је било дато име „стакло времена".

... назив мандарин за некадашње високе чиновнике у Кини, није кинеска реч и Кинези је никад нису употребљавали. Према мишљењима стручњака ова реч је староиндиског порекла.

... домороци Аустралије нису знали за саобраћајна средства на сувом све до појаве Европљана. Они су се кретали само пешице, носећи своју имовину.

... Грци Хомеровог времена нису знали за кокош.

... дворске луде постојале су још у Старом веку. Тако је познато да је Филип Македонски имао на свом двору дворску луду.

... реч џунгла, која данас означава густе, непроходне тропске

шуме, постала је од санскритске речи „џангала", што значи — шума.

... израз „шик" који означава добар укус и елеганцију у одевању, постао је највероватније од немачке речи „гешик" — окретност.

... управљање камионом чија је носивост пет тона захтева исто толико напора као рад у руднику пнеуматичном бушилицом.

... некада се штампарска вештина називала „црном уметношћу".

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

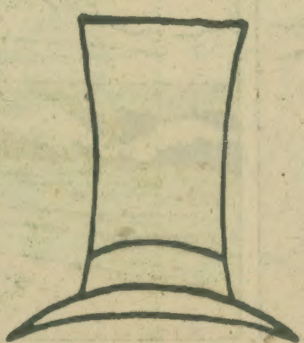
ЗА ПОПУЊАВАЊЕ

У сваком реду, а има их шест, уписан је по један слог „чин". Имате и ова слова на расположењу: АААAA, ОООО, ИИИИ J, ВВВ, НН, ТТ, К, С, ЗЗ, Ц, ЛЛ, Ј, Д. Ако их разместите како треба добићете шест речи које значе: 1) службеник 2) наслеђе од оца, 3) употребити зачин, 4) онај који је извршио злочин, 5) велики јунак, 6) припада владици.

Ч	И	Н					
	Ч	И	Н				
		Ч	И	Н			
			Ч	И	Н		
				Ч	И	Н	
					Ч	И	Н

Ако нисте могли да испуните ми ћемо вам дати решење: 1) чиновник; 2) очинство; 3) зачинити, 4) злочинац; 5) јуначина; 6) владичин.

Очи вас варају

Овај цилиндар изгледа претерано висок, Али ако шестаром или лењиром измерите уверићете се да је висина једнака са ширином обода.

РЕТКА ЖИВОТИЊА

Која је то животиња која личи на мачку, језе као она а ипак није то?

Зацрните оловком поља означена тачком па ћете знати.

Ако не верујете, уверите се сами

3 X 37 = 111	33 X 3367 = 111111
6 X 37 = 222	66 X 3367 = 222222
9 X 37 = 333	99 X 3367 = 333333
12 X 37 = 444	132 X 3367 = 444444
15 X 37 = 555	165 X 3367 = 555555
18 X 37 = 666	198 X 3367 = 666666
21 X 37 = 777	231 X 3367 = 777777
24 X 37 = 888	264 X 3367 = 888888
27 X 37 = 999	297 X 3367 = 999999

ДА ЛИ СТЕ ДОБАР ПОСМАТРАЧ?

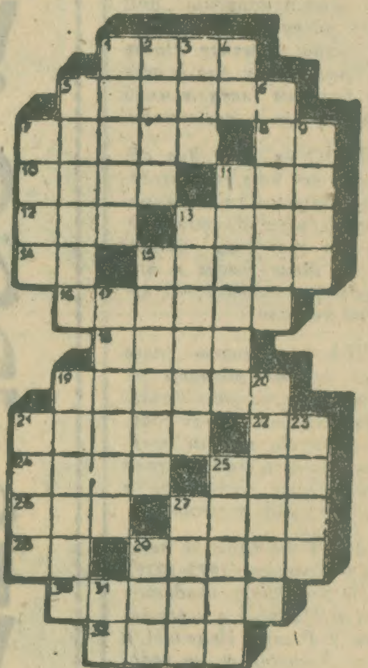

Ова два цртежа која претстављају Микија у колима различита су иако на први поглед изгледају иста. Има десет различитих детаља. Покушајте да их откријете за пет минута

Водоравно: 1) место у Етиопији; 5) врста штофа; 7) слагање; 8) два сугласника; 10) град у Италији; 11) пас; 12) женско име; 13) географски појам; 14) два иста сугласника; 15) река у Синкјангу; 16) један минерал; 18) хемиско једињење; 19) врста експлозива; 21) наша река; 22) мера за површину; 24) проналазач радијума; 25) орган чула слуха; 26) прави час; 27) место на Криту; 28) два сугласника; 29) староседеоци Балканског Полуострва; 30) наш рудник живе; 32) притока Дунава.

Усправно: 1) бања у Швајцарској; 2) врста пса; 3) врста земље; 4) иницијали нашег композитора; 5) руски композитор; 6) бојни отров; 7) белгиски политичар; 9) немачки зоолог; 11) борба с биковима; 13) морнарица; 15) израслине у телу; 17) некадашњи познати шпански голман; 19) становници Асирије; 20) место у Пенџабу; 21) врста казне; 23) познати глумац и певач (Тино); 25) савез држава; 27) место код Сплита; 29) језеро у Северној Америци; 31) два сугласника.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) он; 3) Адам; 5) грашак; 7) год; 9) јео; 10) алас; 11) беда; 12) на; 13) Иван; 14) клавир; 17) Ирац; 18) свекар; 20) поен; 21) со; 23) Акра; 24) ово; 25) тук; 26) име; 27) субота; 30) лако; 31) по.

Усправно: 1) ода; 2) наш; 3) Арда; 4) Мајевица; 5) Голак; 6) кедар; 7) Ген; 9) рак; 11) бивак; 15) Ливерпул; 16) арена; 18) сокус; 19) реума; 20) пат; 22) све; 24) сито; 28) Вар; 29) око.

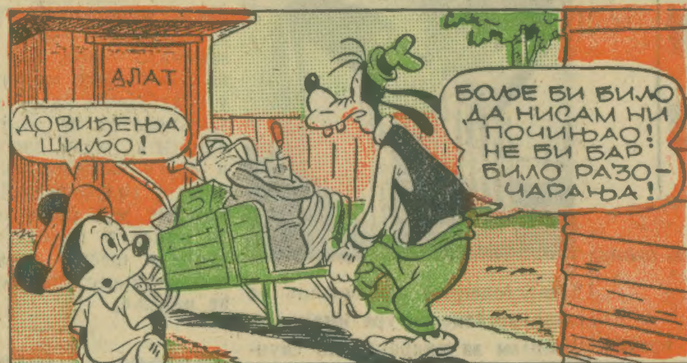

ШТЕТА

Јеси ли сујеверан ујка Пајо? — пита га Влаја.

— Јесам, јако сам сујеверан.

— Штета..

— А зашто?

— Тако, хтели смо да те замолимо да нам даш тринаест динара, јер нам толико недостаје за биоскоп.

КО РАНО РАНИ

Попај дуго није видео Перу Ждеру, па када су се први пут срели, запита га како живи.

— Како живим? — па није

рђаво. Устајем чим први сунчани зраци падну на моју постељу!

— Охо, да то није мало рано?

— Па како се узме. Моја је соба окренута западу.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је апосиопеза?
Шта је бентос?
Шта је бригела?
Шта је давало?
Шта је крпа?
Ко је Рудолф Валдец?

ОДГОВОР

АПОСИОПЕЗА *је песничка фигура којом се говор хотимице неочекивано прекида а започета мисао не изговара се до краја, него се пушта да је слушалац или читалац сам надопуни. Например:*

Кајите се, јербо зора рана
наћ ће многог куд за вазда гре се
кајите се (Мажуранић)

БЕНТОС *је грчка реч и значи дубина. То је заједнички назив за биљне и животињске организме који живе на дну мора или слатке воде.*

БРИГЕЛА *је комично лице у талијанској комедији „dell 'arte": лукав слуга, шаљивџија, лажац, сплеткар. Носио је одређену маску, био је одевен у бело, на глави је имао дворог шешир с перјаницом.*

ДАВАЛО *је, како Вук објашњава, реч која се употребљава у оваквим случајевима: кад које дијете да што другоме, па опет узме натраг, онда му дјеца говоре и пјевају: давало, узимало — с кокошима спавало.*

КРПА *је најмањи сплав сасвим сличан обичном — прављен од повезаних балвана. По неколико таквих сплавари спуштају узаним рекама до ширег и дубљег тока где онда крпе састављају у сплав нормалне величине.*

РУДОЛФ ВАЛДЕЦ *је вајар рођен у Крапини (1872-1929). Учио је уметничку академију у Бечу и Минхену а усавршавао се у Русији, Немачкој и Паризу. Значајни су му радови: споменици Рачког и Кукуљевића у Загребу, Силвија Крањчевића у Сарајеву и најпознатији Доситеја Обрадовића у Студентском парку у Београду.*

Бајка о цару Салтану

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд Македонска 31 - Издаје и штампа „Политика", штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. – Тек. рач. број 101 707/1 82. Поштански фах 124. – Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају